

KRIGSHISTORISK TIDSSKRIFT

50

UDGIVET AF DET MILITÆRE LÆSESELSKAB RENDSBORG

NR. 3

NOVEMBER 2014

50. ÅRG.

DET MILITÆRE LÆSESELSKAB RENDSBORG

Kastellet 60, 2100 København Ø

Bestyrelse:

Oberst John Erling Andersen (formand), major Niels Eyde Madsen,
major Palle Redder Madsen, premierløjtnant Ole Haaber,
premierløjtnant Per Brix Knudsen, premierløjtnant Laust Nyvang og
cand. jur. Poul-Erik Faurholt.

Selskabet har siden sin stiftelse haft følgende æresmedlemmer:

Major P. B. Krieger Thomsen, oberst O. R. H. Jensen,
oberstløjtnant E. Wigelsen Bruun og major O. Rasmussen.

KRIGSHISTORISK TIDSSKRIFT

Kastellet 60, 2100 København Ø

Ansvarshavende redaktør: Major Palle Redder Madsen

I redaktionen: Major Peter Aage Henriksen og premierløjtnant Ole Haaber (kasserer)

Kontakt til redaktionen:

P. R. Madsen, tlf. 3526 1922. Email: pallereddermadsen@mail.dk

P. Aa. Henriksen, tlf. 3332 4247. Email: hx@webspeed.dk

O. Haaber, tlf. 3990 3830. Email: ole@haaber.eu

Krigshistorisk Tidsskrift udkommer 3 gange årligt.

Årsabonnement: 180.- kr. Enkelte numre: 60.- kr.

Abonnement og løssalg: Henvendelse til kassereren. Bank: Reg. 1551 konto 2299178

IBAN: DK2730000002299178, BIC: DABADKKK

Det er Krigshistorisk Tidsskrifts formål at bidrage til en styrkelse af interessen for krigs- og militærhistorie i Danmark. Eftertryk med kildeangivelse er tilladt. Artikler med forfatterangivelse udtrykker forfatterens mening, som ikke nødvendigvis deles af redaktionen. Krigshistorisk Tidsskrift udgives med støtte fra Kulturministeriet.

Forsidebilledet: Billedet viser Fællesmindemærket ved Lundby med krans efter mindehøjtideligheden den 3. juli 2014. Se omtalen i KHT 2014/2, side 46-47 vedrørende træfningen ved Lundby den 3. juli 1864.

INDHOLD

Krig og politik i 1864 – Statsråd afholdt under den dansk-tyske krig 1864	3
<i>Af major Knud Rasmussen</i>	
Bog anmeldelser	22
Index for årgang 1 (1965) – årgang 50 (2014)	28
Forfatterregister (sidehenvielse)	48

Krig og politik i 1864 – Statsråd afholdt under den dansk-tyske krig 1864

Af major Knud Rasmussen

Indledning⁽¹⁾

I et brev af 6. juli 1864 fra den belgiske konge, Leopold, til den preussiske konge, Wilhelm, af 6. juli 1864 står der: ”Der arme König von Dänemark, dessen Lage mit radikalen Ministern wirklich schrecklich ist, - - -”. Kongens og regeringens samarbejdsvanskeligheder fremgår af statsrådsforhandlingerne under krigen. Det er bemærkelsesværdigt, hvor lidt selve krigenes førelse og andre militære emner er drøftet under statsrådsforhandlingerne under ministeriet Monrad. Det er især underligt, hvor sparsom krigsminister Lundbye var med at tilbyde relevant militær information om krigenes gang til sine ministerkolleger under disse statsmøder.

I det følgende nævnes først ministeriet Monrad, dernæst omtales de statsråd, hvor emner af militær art er behandlet. Sluttelig forsøges draget en konklusion på dette grundlag.

Ministeriet Monrad, 31. december 1863-11. juli 1864⁽²⁾

Udenrigsministre: D.G. Monrad til 8. januar 1864, G.J. Quaade til 11. juli 1864, idet Monrad dog vikarierede for ham fra 3. april til 6. juli 1864.

Finansminister: D.G. Monrad.

Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet: C.T. Engelstoft.

Justitsminister: A. L. Casse.

Indenrigsministre: C.L.V. Nutzhorn til 10. maj 1864, derefter H.R. Carlsen til 11. juli 1864.

Krigsministre: C.C. Lundbye til 18. maj 1864, derefter C.E. Reich til 11. juli 1864.

Marineminister: O.H. Lütken.

Ministre for Slesvig: C.F. Simony til 24. januar 1864, derefter C.G.V. Johannsen til 11. juli 1864.

Minister for Holsten og Lauenborg: D.G. Monrad.

Det første statsråd fandt sted den 11. januar 1864 på Christiansborg, hvor de nyudnævnte ministre indtog deres plads i ”Geheime-Statsraadet”. Under ministeriet Monrad blev der under selve krigen i alt afholdt 24 statsråd. Af disse omhandlede kun fem militære emner.

Statsråd den 19. januar 1864, Christiansborg⁽³⁾

Ministeren for Slesvig, C.F. Simony rejste spørgsmålet om Kronværkets og seks slesvigske landsbyers statsretlige stilling. (Kronværket var en fæstning, der lå syd for Eideren ligesom de seks landsbyer. Området tilhørte Slesvig, men af forvaltningshensyn henlagt under Rendsborg Amt, altså under Holsten).

Monrad udtalte som sin mening, at der ikke kunne være tale om at rømme nogen del af området.

Udenrigsminister Quaade mente, det kunne være overordentligt farligt, hvis der skulle komme en opfordring fra de tyske tropper om at rømme Kronværket og de seks landsbyer, og man fra dansk side vægrede sig ved det. Det var en lille ting at risikere en krig på. Han spurgte derfor krigsministeren: "Om det paa-gældende Distrikt kan anses for i militær Henseende at være af en saadan Vigtighed for vore Forskandsninger i det sydlige Slesvig, at det er nødvendigt at holde på det, thi i saa fald stiller Sagen sig jo anderledes".

Krigsminister Lundbye ytrede, at han i dette øjeblik ikke med sikkerhed kunne sige, i hvilken grad det omhandlede terræn havde militær betydning. Det ville han undersøge nærmere, men at terrænet havde militær betydning, var han sikker på. Et forsvarsværk havde man allerede fra tysk side forlangt sløjftet, hvilket var sket frivilligt fra dansk side, selv om dette forsvarsværk kunne betegnes som et forværk til den frederikstadske befæstning. (Dette værk udgjorde et brohoved overfor Fæstningen Frederiksstad, men lå på holstensk jord, hvorfor det var blevet demoleret og rømmet). Lundbye fremhævede: "At det ville gøre et ganske overordentlig nedslaaende Indtryk på Armeen, netop hvis det Terrain blev forladt, og han maatte for sit Vedkommende udtale sig imod at opgive det".

(I Kronværket lå i december 1863 og det meste af januar 1864 en betydelig garnison af 6. Brigade. Da brigaden skønnede, at tropperne her, foran Dannevirke, ville være meget udsat ved en pludselig fjendtlig fremrykning, indstillede divisionen den 17. januar 1864, at besætningen i Kronværket m.m. og bevogtningen af Ejderen skulle indskrænkes til et kompagni infanteri og nogle få ryttere. Dette bevilgede Overkommandoen den 25. januar 1864).

Statsråd den 11. februar 1864, Amalienborg⁽⁴⁾

Man drøftede følgerne af tilbagegangen fra Dannevirke, herunder de alvorlige optøjer i København. Desuden fremgangsmåden ved beslaglæggelse af fjendtlige skibe, samt mulighed for hjælp fra England, Rusland, Frankrig og Sverige-Norge.

Krigsminister Lundby rejste en sag om Kongens proklamation til hæren den 8. februar 1864. Denne proklamation var ved en fejltagelse kun forsynet med

Kongens underskrift; den skulle desuden have været forsynet med krigsministerens kontrasignatur.

Konseilspræsident Monrad henstillede til Kongen, at denne for fremtiden ikke ville udstede sådanne aktstykker uden at disse var forsynede med den pågældende ministers kontrasignatur.

Kongen lovede, at han fremover ville følge denne henstilling.

Statsråd den 26. februar 1864, Amalienborg⁽⁵⁾

Forhandlingsemne: General de Mezas fjernelse fra Overkommandoen.

Da resultatet af disse forhandlinger skulle blive afgørende for den fortsatte krigsførelse samt for det derved opståede mindre gode tillidsforhold mellem regering og overkommando, gengives statsrådet hermed udførligt, dog så vidt muligt på nutidigt dansk.

*Kong Christian den IX.
Født på Glücksborg 1806.
Overtog den danske trone den
15. november 1863 efter sin for-
gænger Frederik VII, der døde
samme dag på samme slot. Han
var en rank officerstype, fæmelt,
med megen stor ansvarsfølelse.
Han havde i modsætning til sine
tre brødre kæmpet på dansk side
under Treårskrigen. Han kendte
officererne og soldaterne og
nød overfor disse gensidig re-
spekt. Hans vanskeligheder med
regeringen Monrad fremgår af
statsrådsrapporterne. Hans mo-
dige forsvar for de Meza over-
for ministrene var beundrings-
værdigt, men desværre for-
gæves. Han opnåede efterhån-
den stor respekt, for ikke at sige
kærlighed, fra befolkningens si-
de. Kendt som "Europas Sviger-
far" og fra de meget omtalte
"Fredensborg Dage". Han døde
den 29. januar 1906 på Ama-
lienborg.*

Kongen indledte med at udtale, at grunden til, at han havde sammenkaldt dette "Geheime-Statsråds-Møde", var, at han inden han ville tage stilling til krigsministerens forslag til forandring i hærens overkommando, havde ønsket at høre de enkelte ministres anskuelse herom.

Det ville være dem alle bekendt, hvorfor den kommanderende general opgav Dannevirkestillingen. Opgivelsen af denne stilling gjorde et meget dybt indtryk ikke alene på hovedstadens befolkning, som han for resten ikke anså for mere berettiget i så henseende end det øvrige lands undersåtter. Men selv om det gjorde et smerteligt indtryk på alle og ikke mindst på ham selv, så var man dog senere kommet til den erkendelse, at det vistnok havde været det bedste, der kunne ske hæren og landet.

Det var også kongen bekendt, at den kommanderende general allerede fra flere højtstående personligheder i udlandet havde modtaget militær anerkendelse for sin beslutning, som derved reddede hæren.

Det ville derfor være kongen overordentligt tungt, om ministeriet skulle anse det for nødvendigt at gøre forandring i Overkommandoen. Kongen opfordrede krigsministeren til at udtale sig først.

Krigsminister Lundbye udbad sig kongens tilladelse til at oplæse sin indstilling om, at general de Meza skulle fratræde kommandoen over den aktive hær. Efter denne oplæsning udtalte krigsministeren, at der var tre punkter, der for ham var afgørende for hans indstilling.

Det første punkt omhandlede den periode, som forløb, mens hæren stod i Dannevirkestillingen. Den 6. januar 1864 overtog general de Meza kommandoen, den 22. januar 1864 modtog han sin instruks, og fra det øjeblik havde han vidst, hvad der forlangtes af hæren ved Dannevirke. Den 1. februar 1864 gik de tyske tropper over Ejderen, og fra det øjeblik kunne der ventes angreb på stillingen. Under alle de forhold havde krigsministeren, mens det må have været den kommanderende generals opgave at rekognoscere stillingen og overveje de kræfter, han havde til sin rådighed, ikke modtaget den mindste ytring af tvivl angående et angreb på stillingen. Han måtte have været i stand til, længe før han traf beslutningen om at opgive stillingen, at give krigsministeren besked om, at han fandt det nødvendigt at gå tilbage. Da han ikke havde gjort dette, finder ministeren, at han er blevet omgået på en sådan måde, at han ikke havde haft mulighed for at gribe ind, og det i en sag, som var af største betydning for hele regeringen.

Det andet punkt var, at tilbagegangen burde være forgået på en langt bedre planlagt måde, end tilfældet var.

Det tredje punkt, at general de Meza som afslutning på den korrespondance som krigsministeren havde ført med ham til sagens opklaring, havde skrevet ham et brev, hvori han følte at generalen overså ham og hans myndighed.

Krigsministeren var derfor kommet til den konklusion, at enten måtte general de Meza fratræde kommandoen, eller også kunne krigsministeren ikke længere blive stående i den stilling, som han havde den ære at indtage. (de Mezas brev til krigsministeren er i sin fulde ordlyd gengivet i tillæg).

Kongen bemærkede, at det dog forekom ham, at general de Meza endnu ikke kunne kende hærens kræfter, før den var prøvet. Generalen kunne heller ikke, da han overtog kommandoen, vide, at de barakker, der skulle være i Dannevirkestillingen, ikke ville blive fuldførte inden fjendtlighedernes udbrud. Da disse begyndte den 1. februar 1864, var barakkerne ikke færdige, således at hæren bestandig nat og dag måtte bivakere i stillingen under de mest ugunstige forhold. Man kunne således ikke forlange, at generalen forud skulle kende sin hærs udholdenhed under disse omstændigheder.

Hvad dernæst angik anken over, at Overkommandoen ikke havde orienteret Krigsministeriet, da ville generalen jo kunne have givet al fornøden underretning, hvis han af krigsministeren havde været forsynet med et ciffermaskine, thi almindelig telegrafering forekom kongen meget usikker. Hvis tilbagegangen var blevet kendt, ville denne være blevet umuliggjort af fjenden. Dertil kom, at der i den kommanderende generals instruks ikke var givet mindste antydning af, at han skulle henvende sig til ministeriet i tilfælde som det foreliggende, inden han traf sin beslutning.

Det var endvidere gjort gældende imod generalen, at de grunde, som i krigsrådsprotokollen anførtes for nødvendige for at forlade stillingen, også måtte have været til stede i begyndelsen og midten af januar, og at en tidlig erkendelse af disse forhold muligvis kunne have hidført det samme resultat uden de betydelige tab af menneskeliv og materiel, som tilbagegangen havde medført.

I den anledning måtte Kongen erindre om, at ingen general indrømmer nødvendigheden af opgive en militær stilling, så længe han øjner en mulighed for at kunne holde den. Faren ved at blive i Dannevirkestillingen kunne først erkendes, efter at hæren havde stået der i længere tid.

Hvad tab af menneskeliv angik, da mente Kongen, at mange menneskeliv var blevet sparede ved, at tilbagegangen skete så hemmeligt, som tilfældet var, og han mente, at den kommanderende general derved havde gjort sig meget fortjent. Uden tab af menneskeliv var en tilbagegang ikke mulig. At redde materiellet var jo heller ikke muligt, og det var også i generalens instruks anført, at materiellet måtte efterlades i tilfælde af tilbagegang.

Med hensyn til det i ministerens indstilling kritisk anførte om planlægning og udførelse af tilbagegangen, måtte Kongen gøre opmærksom på i hvilket hastværk det skete. Det drejede sig om 24 timer. Det var helt klart, at tropperne var overordentlig udmattede efter tilbagegangen, men dette var ikke alene en følge af den lange trættende march, men også af den mangelfulde bivuakering i Dannevirkestillingen.

Hvad angik den mangelfulde forplejning, som tropperne måtte lide under den første tid efter tilbagegangen, var dette meget at beklage, men det forekom Kongen, at ansvaret herfor ikke kunne hvile på Overkommandoen, men måtte falde på intendanturen.

Med hensyn til den i slutningen af indstillingen anførte brevveksling kunne Kongen kun give krigsministeren ret i, at det var en urigtig, både taktløs og umilitærisk måde, hvorpå generalen i sin slutning henvendte sig til krigsministeren, men kongen kunne dog ikke anse de pågældende ytringer for at være så alvorlige, at han skulle have sin afsked som øverstkommanderende for hæren. Kongen fandt, at han burde have en tilrettevisning, og hvis krigsministeren ikke kunne acceptere dette, ville han foreslå, at der blev nedsat en kommission til undersøgelse af problemet.

Krigsministeren indledte sit svar til Kongen med at hævde, at den øverstkommanderende for hæren stod til ansvar for alt, også for de fejl, der blev begået af intendanturen.

Han måtte fastholde, at der fra generalens side var foregået en fuldstændig omgåelse og ignorering af krigsministerens hele stilling som konstitutionel ansvarlig minister. Når den hele sag skulle forelægges Rigsdagen, måtte han fastholde, at den konstitutionelle form blev opretholdt, og han kunne ikke gå ind på, at general de Meza havde ret til at omgå ministeriet. Hvad selve spørgsmålet om rigtigheden af at forlade Dannevirkestillingen angik, da var ministeren meget nærmere ved at være af samme mening som generalen. Hvad angik generalens sidste brev til ham, så var det skrevet i en meget høj og overseende tone, som slet ikke sømmede sig i det tjenesteforhold, hvori generalen stod. Ethvert forsøg på at stille sig højere end ministeren måtte vises tilbage. Han var overbevist om, at han, hvis Kongen gik ham imod, og general de Meza altså ikke kom til at fratræde Overkommandoen, ikke kunne blive som minister, og at han måtte derfor bede sig fritaget for opgaven.

Kongen måtte bemærke, at når general de Meza ikke forud havde gjort krigsministeriet nogen meddelelse om Dannevirkestillingens opgivelse, så troede han, at generalen ikke var forsynet med en ciffermaskine, og dette burde krigsministeriet have draget omsorg for.

Hvad generalens brev til krigsministeren angik, da måtte det ikke glemmes, at det var overordentligt ydmygende for generalen at blive beordret til København netop i det øjeblik, da der forestod vigtige begivenheder ved Dybbøl. Dette måtte krænke ham dybt og bringe ham i en meget bevæget stemning, der har gjort, at han har skrevet anderledes, end han ellers ville have gjort.

Krigsministeren erindrede om, at det var generalens sag selv at sørge for at blive forsynet med et ciffermaskine, når han fandt det nødvendigt; havde han

forlangt det af krigsministeriet, så havde han fået det. Men der havde desuden været tilstrækkelig tid for generalen til at skrive, således at ministeriet i tide kunne have været underrettet om hele situationen.

Om sagen i sin helhed kunne ministeren kun fremføre, at når der ved det forhold mellem ham som den styrende og general de Meza som øverstkommanderende, var manglende tillid, så ville det være nødvendigt at støtte ministeren. Hvis han ikke støttes fra Kongen, ligger forholdet klart, og det er da ønskeligt for ham at overlade pladsen til en anden. Såfremt kongen finder det nødvendigt at beholde general de Meza som øverstkommanderende for hæren, må han trække sig tilbage fra den stilling, han nødtvunget er kommet ind på.

Krigsminister, oberst Christian Carl Lundbye.

Født den 12. april 1812 i Brunby på Samsø. Det blev hans skæbne at være krigsminister under Monrad i tiden 1. januar 1864 til hans afsked den 18. maj 1864. Denne stilling overskred langt hans evner. Hans hovedfejl under krigen var, at han misforstod sin stilling som konstitutionel minister. Han ønskede at lede operationerne fra de bonede gulve i København, og han greb gang på gang ind i Overkommandoens planer og dispositioner. Hans afskedigelse af de Meza var en skæbnesvanger fejl, og netop på det tidspunkt det skete. En anden skæbnesvanger fejl var, da han svigtede sit ord til Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone om at tildele denne 3. Division, således at modangrebet sydpå mod de allierede styrker ved Vejle og Fredericia kunne gennemføres. Begrundelsen for dette svigt tog Lundbye med sig i graven. Fæstningen Fredericias unødvendige rømning imod Overkommandoens vilje, må også lægges Lundbye til last. Hvorvidt Lundbye allerede i sin ministertid var så svækket af en alvorlig nervesygdom, (måske Parkinsons) står hen i det uvisse. Han døde 2. januar 1873 på Frederiksberg.

Han ville under andre former med glæde fortsætte de opgaver, som Kongen måtte pålægge ham.

Kongen ytrede, at han er overbevist om, at krigsministeren ville vinde respekt i hæren, ved at general de Meza forblev som øverstkommanderende. At det var med stor modstræben og mod sit ønske, at krigsministeren havde modtaget stillingen, vidste kongen, og at han personligt agtede ham og havde meget tilovers for ham, behøvede han ikke at sige ham. Men han kunne ikke nægte, at det ville gøre ham overordentligt ondt at lade general de Meza fratræde Overkommandoen, og han ville kun føje sig i at gøre dette skridt, som er en krænkelse for generalen, når alle ministre erklærer, at de ville gøre sagen til et kabinetspørgsmål.

Marineminister Lütken bemærkede, at han ikke skulle udtale sig om det militært rigtige i at forlade Dannevirkestillingen. Idet han i det hele kunne tiltræde de anskuelser, som krigsministeren havde udviklet, skulle han fremhæve, at det for ham stiller sig således, at den position, som general de Meza havde indtaget mod krigsministeren og dermed hele regeringen, og det overordentlig store brud, som generalen havde vist på militært hensyn til krigsministeren, måtte være aldeles afgørende; og hvis en officer på samme måde havde trådt op imod ham, måtte han have stillet det samme forlangende, som krigsministeren har stillet med hensyn til general de Meza.

(Efter kongens heroiske og fuldhjertede forsvar af de Meza, som utvivlsomt har påvirket Statsrådets medlemmer positivt for de Meza, kommer nu Lütkens modstående synspunkt, der kan have bevirket, at pendulet svingede tilbage til fordel for krigsministeren og til skade for krigens fortsatte gang).

Konseilspræsident Monrad ytrede, at det ikke kunne benægtes, at der var begået en mængde forskellige fejl af general de Meza. Han skulle her blot nævne, at jernbanebroen over Eideren ikke var blevet sprængt, at landsbyerne foran Dybbøl ikke var blevet afbrændt i rette tid, hvilket gav fjenden ly og lettede hans angreb, samt at der var udvist en fuldkommen ligegyldighed med hensyn til troppernes anvendelse og forplejning, i hvilken henseende Overkommandoen ikke kunne fritage sig ved at skyde sig ind under Krigsministeriet.

Det forekom ham dernæst også, at Kongen ikke havde lagt tilstrækkelig vægt på, hvad der med hensyn til tilbagegangen var anført i krigsministerens indstilling, at der fra først af var beordret så få tropper til Dybbøl og Als, at hvis denne disposition var blevet gennemført, ville det have været tvivlsomt, om denne stilling kunne holdes, og da denne fejl siden viste sig, skete den forandrede disposition så hastigt, at en stor del af tropperne ikke fik deres train med. Han fremhævede ligeledes, at alt hvad Krigsrådet den 4. februar 1864 havde bestemt, kunne allerede være sagt den 22. januar; allerede den dag burde Overkommandoen øjeblikkeligt have henledt krigsministerens opmærksomhed

Kampen ved Vejle den 8. marts 1864.

Det var 4. Divisions opgave at trække så store fjendtlige styrker mod nord som muligt, samtidig med at divisionen tildelte fjenden "stoppestød" for at sinke ham og tilføje ham tab. Hertil valgte Hegermann-Lindencrone Vejle. Kampen startede om morgenen den 8. marts 1864, og varede hele dagen til mørkefald kl. ca. 18. For fjenden gjaldt det om at få kastet 4. Division ud af Vejlestillingen inden dette tidspunkt. Det lykkedes ikke, så fjenden blev tvunget til at angribe næste morgen igen. Det blev et slag ud i den kolde luft. Fuglen var fløjet. Hegermann-Lindencrone var på vej til næste stop ved Skanderborg. Danske tab var 18 døde 30 sårede, der iblandt 3 officerer. Østrigernes tab var 16 døde og 81 sårede.

Billedet forestiller hårde kampe i Vejle mellem det angribende østrigske regiment Hessen-infanteri og de danske forsvarere. (Træsnit i Ill. Zeitungen, 2.april 1864 efter tegning af Aug. Beck).

herpå. Han var vis på, at når man kendte sagens sammenhæng, måtte man i stedet for at beundre general de Meza, fælde den strengeste dom over ham. Det var general de Mezas store fejl, at han med sit kendskab til stillingen havde ladet, som om det var hans hensigt at modtage et angreb på den og så derefter pludseligt forandrede beslutning. Han havde omgået den myndighed, som tilkommer krigsministeren, og han ville være eneherre. Her var derfor tale om, det hele konstitutionelle system, og han anså det for overordentligt vigtigt, at en kommanderende general vidste, at han havde nogen over sig; ellers kunne han blive en fare for konge og forfatning.

Men alle de her fremhævede betragtninger var dog ikke for ham det afgørende. Det afgørende var krigsministerens valg. Når han ikke kunne samarbejde med general de Meza, så stod valget mellem en ny krigsminister eller en anden kommanderende general. Han ville efter den hele politiske stilling, anse det for yderst uheldigt for Kongen at udskifte krigsministeren. Selv hvis han fandt at krigsministeren havde uret, ville hensynet til landets hele politiske tilstand dog gøre det nødvendigt, at lade generalen gå. Det kom ikke her an på at vise retfærdighed. General de Meza havde dog en stor brøde på sig, og hans ære led aldeles ikke ved, at han ikke havde en overkommando.

Justitsminister Casse ytrede, at det for ham stod aldeles klart, at general de Mezas forhold havde været sådan, at han ikke kunne vedblive at have overkommandoen. Det, som i den henseende for ham havde afgørende betydning, var ikke spørgsmålet om rigtigheden af, at generalen havde forladt Dannevirkestillingen, hvorom han ikke føler sig kompetent til at dømme. Men det var, hvad der var gået forud; idet det var klart, at generalen måtte have kunnet give meddelelse til krigsministeren, inden han tog beslutning om at opgive stillingen. Dertil kommer, at der fra generalens side var begået utilgivelige fejl med hensyn til alt, hvad der stod i forbindelse med tilbagegangen. Og hvad der endelig var af ligeså stor betydning for ham, var det brud, generalen har gjort på disciplinen. Det var ham klart, at den general, som svarede krigsministeren, at han forbeholdt sig ret til at offentliggøre korrespondancen mellem dem, gjorde sig skyldig i et forhold, som upåtvivleligt måtte føre til en høj straf, hvis det kom for en krigsret. Justitsministeren sluttede med at udtale sin ubetingede tillid til krigsministeren.

Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Engeltoft, bemærkede, at han måtte anse det for afgjort, at general de Meza såvel nedadtil med hensyn til det område, han skulle have overskuet, som opadtil i det forhold han havde fået til krigsministeren, var så belastet, at han ikke kunne beholde overkommandoen.

Indenrigsminister Nutzhorn havde den personlige overbevisning, at det ville være et stort tab for landet, hvis krigsministeren trak sig tilbage. Derfor måtte han allerede af den grund give sin stemme til, at Overkommandoen blev

frataget general de Meza. Han skulle ikke tillade sig at bedømme, om generalen havde handlet rigtigt eller ikke ved at opgive Dannevirkestillingen; men det kom heller ikke an på det. Ingen mand i landet havde et retfærdigt krav på at være overgeneral og ikke mindst, når hans forbliven i Overkommandoen ikke var til landets gavn. Dertil kom, at de Meza havde været uheldig, han havde måttet beslutte et foretagende, der gjorde et dybt og smerteligt indtryk på hæren og hele folket. Han troede ikke, at den rette stemning vil komme igen, hvis de Meza forblev som overgeneral, og det var hans første følelse ved efterretningen om Dannevirkestillingens rømning, at hvad enten det havde været rigtigt eller ikke at forlade denne stilling, så måtte den mand, der havde været så uheldig, at skulle tage denne beslutning, fratræde.

Indenrigsministeren anså sagen for så vigtig, at han, hvis de Meza beholdt overkommandoen, måtte han bede Kongen om tilladelse til at træde tilbage som minister.

Udenrigsminister Quaade ytrede, at han måtte skelne mellem de Mezas forhold for, så vidt opgivelsen af Dannevirkestillingen angik, og det at han havde ladet 24 timer gå uden at underrette krigsministeren. Han troede, at alle nu var enige i, at der ikke havde været andet at gøre end at opgive Dannevirkestillingen, og når den kommanderende general sammenkaldte et krigsråd og handlede efter, hvad dette fandt det rigtige, måtte generalen være fuldkommen angerløs. At imidlertid general de Meza blev kaldt herover for at give forklaring fandt han rigtigt, og det pågældende punkt synes han nu må være uddebatteret. Hvad de andre, de egentlig militære punkter angik, da var det noget krigsministeren måtte have rådighed over, og når han for sit vedkommende gjorde dem til et kabinetsspørgsmål, må han være kompetent dertil. Fører den beslutning, der tages, til at krigsministeren træder ud af ministeriet, bliver det en selvfølge, at ministeriet opløser sig, og han ville ønske at Kongen ville tage hensyn til det mislige i at krigsministeren fratrådte.

Ministeren for Hertugdømmet Slesvig, Johannsen måtte i det væsentlige slutte sig til, hvad udenrigsministeren havde ytret. Således som han opfattede sagen, var det ikke fordi general de Meza havde opgivet Dannevirkestillingen, at han skal fratræde Overkommandoen. Der er andre grunde til at generalen skal fratræde. Men disse andre grunde står ikke klart for ham, og han kan ikke have nogen mening om dem. Han kendte ikke sagens akter og vidste heller ikke, om generalen har haft tilstrækkelig lejlighed til at udtale sig. Det utilbørlige i generalens skrivelse til krigsministeren indså han fuldkomment, men han anså ikke den begåede insubordination for at være så overordentlig betydende, at generalen derfor burde fratages overkommandoen. Spørgsmålet var om generalen havde ret eller uret, og han begreb ikke, hvorfor generalen ikke havde forlangt sig stillet for en krigsret for at få det afgjort.

Konseilspræsident Monrad bemærkede, at ingen var berettiget til, at forlange sig stillet for en krigsret, hvis han ikke havde fået en straf.

Krigsminister Lundbye sagde, at der fra general de Meza var blevet givet svar på en del spørgsmål, som han havde forelagt ham. Svarene var ingenlunde fyldestgørende, og de pågældende punkter ville nu blive nærmere undersøgt. Han troede imidlertid ikke, at hvad den slesvigske minister har anført, er af stor vægt i dette øjeblik. Det kom, hvad de Mezas forhold angik, an på to hovedpunkter; den systematiske udelukkelse fra at ville have med krigsministeriet at gøre og søgte i forening hermed et tilbagetog som skulle søge sin lige i ubetænksomhed. Han havde ingen tillid til general de Meza, og han stod som konstitutionel ansvarlig minister i en situation, som om kort tid ville komme til at danne grundlag for en mængde spørgsmål fra Rigsdagens side. Det er derfor uundgåeligt at general de Meza måtte fratræde overkommandoen.

Kongen konkluderede, at han nu kendte samtlige ministres anskuelser om sagen, og han ville derfor i morgen anmode krigsministeren om at komme til sig for at han kunne tage endelig beslutning.
(Den kongelige resolution om de Mezas fjernelse kom først to dage senere den 28. februar 1864. Kongen tabte, ministrene vandt).

Statsråd tirsdag den 19. april 1864⁽⁶⁾

Forhandlingsemne: De befuldmægtiges instruks om våbenhvile.

Da det er dagen efter stormen på Dybbøl, vil drøftelserne i forbindelse hermed blive gengivet i forbindelse med den forandrede militære situation.

Konseilspræsident Monrad fastslog indledningsvis, at da de kongelige udsendinge til Londonkonferencen ikke havde fået nogen instruktion med hensyn til spørgsmålet om en våbenhvile, men kun med hensyn til våbenstilstand, og da dette spørgsmål var kommet frem under de mundtlige forhandlinger, de allerede havde haft i London, måtte der nu tages beslutning, om man skulle gå ind på en våbenhvile, således at de kongelige udsendinge kunne instrueres i så henseende. Det ville imidlertid være rigtigt først at få oplyst, hvorledes krigsministeren opfattede spørgsmålet set fra det militære synspunkt.

Krigsminister Lundbye bemærkede, at han som krigsminister ikke kunne sige, at en våbenhvile i militær henseende var nødvendig for os. De udbedringer og forstærkninger, som ville behøves i forbindelse med de militære tab, som den ulykkelige begivenhed i går havde kostet os både i menneskeliv og materiel, ville på få dage kunne skaffes til veje. Hvad der var nødvendigt til at afbøde skaden var nogenlunde til stede. Det var først og fremmest et transportspørgsmål. Men i politisk henseende troede han, at det ville være uheldigt for Danmark at afvise et tilbud om våbenhvile, hvis det fremsattes. Han troede, at alle magterne ville være enige om, at Danmark skulle behandles med magt og måtte

underkaste sig et magtsprog, og derfor mente han, at det kunne være rigtigt ikke til at vise hårdnakkethed.

Ovenpå hvad der nu er sket med Dybbølstillingen ville rimeligvis følge, at Fredericia blev taget. Tilbagetog derfra ville blive endnu vanskeligere, måske umuligt, og tabene så store, at vi ikke længere kunne siges at have nogen kampdygtig hær. Men vi var ikke således stedt, at man ikke kunne sige, at vi kunne forsvare Als og Fredericia. Det kunne jo være, at Als måtte opgives, men derom var der i alt fald endnu ikke tale. Fra politisk side troede han, at det ville blive vanskeligt at afvise et tilbud om våbenhvile, sagen trænger derfor til en alvorlig overvejelse.

Kongen fremhævede i særdeleshed mangel på befalingsmænd, og han havde svært ved at se, hvordan de mange tabte officerer skulle blive erstattet.

Krigsminister Lundbye indrømmede, at befalingsmandsstyrken i hæren havde været for ringe. Ulykken i går var rimeligvis en følge heraf, og denne mangel havde været i vejen for, at der kunne gøres offensive operationer fra Dybbølstillingen. Men befalingsmandspersonalet ville imidlertid ikke blive ringere i Fredericia end hidtil, og kadrene (en hærafdelings befalingsmænd og faste mandskab) i hæren kunne herefter også uden skade indskrænkes ved, at nogle regimenter reduceredes til bataljoner.

Konseilspræsident Monrad bemærkede, at det forekom ham, at der blandt krigsministerens politiske grunde for at gå ind på en våbenhvile var væsentlige militære grunde, dels hensynet til, at Fredericia ville blive taget, dels hensynet til Als måske ikke kunne holdes. Dette var sagen set fra den militære side, ikke fra den politiske.

(Drøftelserne fortsattes en rum tid for eller imod våbenhvile nu).

Herunder udtalte krigsministeren, at han som officer mente, at et velordnet forsvar af Als og Fredericia kunne fortsættes. De i går lidte tab ville hovedsageligt kunne erstattes, og kunne vi ikke nå op på fuld styrke, var dette heller ikke nødvendigt. Han troede ikke, at vi på kort sigt ville miste Fredericia og Als. Der ville gå nogen tid. Men han var af den mening, at hvis Fredericia blev taget med en overvældende magt, ville vor styrke være så lille, at vi ikke længere kunne gøre nogen modstand. Det, han havde hørt i dag, havde ikke rokket ham i hans tro på, at vi ville stå os bedre i den skæbnsvangre situation, vi nu befandt os i og bedre kunne komme igennem forhandlinger under en våbenhvile end ved at fortsætte kampen, men på den anden side, hvis kampen skulle fortsættes, ville han fremdeles gøre sit bedste som hidtil; begge dele troede han at kunne forsvare.

Kongen bemærkede, at det var ham ikke klart, hvorfor det, således som krigsministeren synes at gå ud fra, skulle være en given sag, at fjenden kun successivt skulle kunne bemægtige sig Fredericia og Als, da han havde fuld styrke til at gøre det på en gang.

Krigsminister Lundbye mente, at preusserne ikke kunne tage begge dele op på en gang, og at det, som forholdene var, vel nok kunne være østrigernes hensigt at overlade dem det hele. (Det østrigske korps belejrede Fredericia. Det er bemærkelsesværdigt, at krigsministerens mund er lukket m.h.t. kongens og sit besøg hos general Hegermann-Lindencrone på Mors primo april 1864, hvor han lovede denne⁽⁷⁾ at stille du Plats 3. Division med tilhørende artilleri og rytteri til rådighed for 4. Divisions modangreb ned gennem Jylland til aflastning af Dybbøl. Årsagen til dette løftebrud er aldrig blevet opklaret).

Kongen udtalte, at med hensyn til våbenhvile, ville krigsministeren formentlig give ham ret i, at den styrke, der nu er på Als, til en vis grad var udmattet, og dernæst, at det var ikke krigsvante rekrutter man kunne indkalde. Disse mangler kunne afhjælpes med tiden. Han gik derfor ind for, at det ønskeligste var, at man indgik en våbenhvile.

Drøftelsen for og imod våbenhvile fortsattes, og resultatet af mødet blev, at der resolveredes, at de kongelige befuldmægtigede i London bemyndigedes til at erklære, at man fra dansk side var villig til at give den kommanderende general ordre til ikke at angribe i en vis tid, under forudsætning af, at det samme sker fra den anden side.

Mandag den 25. april 1864, Amalienborg⁽⁸⁾

Forhandlingsemne: Londonkonferencen om våbenhvile.

Fredericias rømning.

Kongen ønskede at drøfte spørgsmålet om Fredericia og Als.

Krigsminister Lundbye fremførte, at spørgsmålet om at holde Fredericia fra hans side var taget under nøje overvejelse, og han var kommet til det resultat, at den slet ikke kunne holdes. Havde man fra begyndelsen anet krigens gang, ville han have rådet til ikke at besætte Fredericia. Der var den store forskel på krigsforholdene denne gang og forrige gang (under krigen 1848-1850), at dengang var meningen at gøre offensive bevægelser fra Fredericia mod den fjendtlige troppstyrke; men i nuværende krig var vi overvældede af en sådan overmagt, at vi ikke kunne gøre noget udfald hverken fra Dybbøl eller Fredericia. Skulle Fredericia og Als holdes, ville hæren bindes der, og hvad Fredericia angik, da havde det tillige den store ulempe, at det under et overvældende angreb blev umuligt at komme derfra, så at hele besætningen enten blev dræbt eller tilfangetaget. Hæren skulle omorganiseres på Fyn. Efter at Dybbøl var faldet, var der til Fyn sendt seks regiment, hvoraf de to slet ikke eksisterede mere (2. og 22. regiment), to andre var ganske overordentligt medtagne, og de sidste to havde kun halv styrke. De fire sidstnævnte måtte hver formeres med fire kompagnier. Hæren blev dermed mindre, den ville imidlertid være tilstrækkelig til at løse den opgave den har, men han anså det for nødvendigt, at styrken samles,

så den kan samarbejdes. Det var derfor hans mening, at styrken i Fredericia snarest muligt trækkes til Fyn, og at der også fra Als skulle overføres så mange tropper, at der kun blev det nødvendige tilbage. Fjenden havde endnu ikke det fornødne skyts og ammunition ved Fredericia, men der ville kun gå kort tid, inden han får det derop. Derfor var det vigtigt, at evakueringen af Fredericia skete snares muligt, forinden han kan overøse besætningen med sine granater.

Som følge af disse betragtninger havde krigsministeren i lørdags tilskrevet den kommanderende general og sagt ham sin mening om, at Fredericia burde rømmes. Han havde tillige meldt ham, at ingeniørofficeren var af samme mening, og han havde, idet han havde bedt den kommanderende general om at overveje sagen, og hvis generalen var af sammen mening, da straks at indlede evakueringen. Denne skulle ske jævnt og stadigt, og der skulle sørges for, at vi fik det riflede skyts og krudtbeholdningen bort, medens alt det glatløbende skyts, der jo var forældet, kunne lades tilbage.

Den kommanderende general havde derpå straks pr. telegram svaret, at han betragtede Fredericia som det eneste punkt, hvorfra der kunne gøres offensive bevægelser. Generalen havde uddybet sine synspunkter i en i dag modtagen skrivelse, som krigsministeren nu læste op, og som gik ud på, at Fredericia burde holdes til det yderste. Generalens mening var efter krigsministerens mening aldeles ikke motiveret i skrivelsen, og generalen havde slet ikke overvejet den anden side af sagen, vigtigheden af at have en samlet hær i sommerens løb.

Krigsministeren troede ikke, at det, der skulle anvendes på at holde de to steder, Fredericia og Als, ville stå i forhold til det resultat, der skulle opnås.

De positioner, der nu skulle bruges til offensive bevægelser, måtte søges længere nord på, og 4. Division måtte bringes op på en større styrke med meget mere infanteri.

Han fastholdt derfor, at Fredericia straks burde rømmes og, at der fra Als evakueredes så meget, som ikke er strengt nødvendigt. Han bemærkede at han havde støttet sig til general C.O.E. Schlegel og general M. Lüttichau, der var af samme mening som han. (Han burde nok i stedet have lyttet til Overkommandoens og Fredericias kommandants skarpe protester imod at rømme Fredericia).

Konseilspræsident Monrad udtrykte betænkelighed ved det uheldige i at rømme Fredericia og Als og give dem til pris inden en kommende våbenhvile.

Krigsministeren erindrede yderligere om, at Fredericia som fæstning slet ingen betydning havde, og heller ikke i politisk henseende kunne det være til noget tab for landet, at den opgives og bliver besat af fjenden. Han fastholdt, at det var dumt at beholde Fredericia, og at dens evakuering ingen betydning har. Hvad Als angik, da var den jo meget lettere at forsvare, og i politisk henseende kunne det have betydning at holde den, men i militær henseende havde dens forsvar ikke interesse.

Konseilspræsident Monrad var fortsat ikke overbevist om, at krigsministeren havde ret, særligt hvis man stod over for en våbenhvile.

Justitsminister Casse var ligeledes betænkelig ved at opgive Fredericia på nuværende tidspunkt og mente, at man, ligesom med Als, burde se tiden an.

Krigsministeren fastholdt sit krav om straks at påbegynde evakuering af Fredericia. Hvad Als angår, da havde det ingen hast, og den ville med passende midler kunne holdes i hvert fald nogle uger.

Ministeren for Hertugdømmet Slesvig, Johannesen, var stærkt betænkelig ved tanken om at opgive Als.

Kongen ytrede, at han var kommet til den overbevisning, navnlig også efter at han havde talt med Ingeniørgeneralen, at det ikke kan nytte at holde Fredericia mod en hær med sådant skyts, som fjenden havde. Han var derfor ganske enig med krigsministeren i den af ham foreslåede fremgangsmåde, således at fæstningen altså skulle rømmes nu.

Dermed sluttede mødet.

Krigsminister Lundbye afskediges den 18. maj 1864 og erstattes af oberst Reich ⁽⁹⁾

Monrad skriver:

”Efter Fredericias Rømning indfandt Oberst Reich sig hos mig. Det var en Mand, hvis Sjæl var gennemdannet indtil den inderste Kærne: Hans ædle Karakter, hans klare Besindighed var udpræget i hele hans Væsen. Hvor var han harmfuld og bedrøvet over Fredericias Rømning, ved hvis Udførelse han selv havde været medvirkende. Naar man længe er gået i Spænding i Forventning om Angreb, med Beslutning om kraftig Modstand, med Haab om Sejr, med Forvisning om Hæder; saa kommer Sjælen i Oprør, når man faar Befaling til at vige, uden at have haft Lejlighed til ret at måle sig med sin Modstander. Om end jeg ikke kunde dele, så kunne jeg forstå Reichs Følelser. Jeg kunne ikke andet end ønske disse Følelser i Krigsministeriet, da jeg ikke kunne tvivle om, at de vilde undergå den fornødne Forandring ved at stilles lige overfor, ikke et enkelt Punkts, men hele Landets Forsvar. Da nu oberst Reich i øvrigt efter mit Skøn besad alle de Egenskaber, som man måtte ønske af en Krigsminister, så kom han til at stå for mig som den mand, på hvem man måtte tænke, hvis der blev tale om Lundbyes Fratræden.

Om denne Fratræden blev der efterhaanden mere og mere tale. Krigsministeren var kommet i en skæv Stilling til Hæren ved i de mest afgørende Øjeblikke, ved Dannevirke, Dybbøl og Fredericia at have en Mening, der afveg fra de kommanderende Generalers. I Krigsraadet, der afholdtes før Dannevirkes rømning, havde alle Generaler, med en eneste undtagelse, sluttet sig til den Øverstkommanderendes Anskuelser om, at man burde forlade Stillingen.

Ved General de Mezas Fjernelse ramtes de andre indirekte. Denne skæve Stilling til Hæren kunne ikke andet end indvirke på forholdet til Kongen. Hertil kom, at der var opstået uenighed om forskellige finansielle Spørgsmål mellem Finans-og Krigsministeriet, hvor sidstnævnte fastholdt sin Mening.

Endelig forekom Krigsministeren mig at være træt og medtagen og ikke at have den fulde Arbejdsdygtighed. Uagtet at jeg aldrig har staaet paa en særlig fortrolig Fod til Lundbye, saa har jeg altid sat ham og sætter ham meget højt. Han var hævet over alle smaalige Hensyn og havde ved siden af en varm Hengivenhed for Konge og fædreland og stor Klarhed i Opfattelse. Sammenligner jeg imidlertid hans Virksomhed i 1864 med Tschernings i 1848, så kan jeg ikke fragaa, at der var en umaadelig Forskel i kraftig Virksomhed. De store Begivenheder spændte ikke Lundbyes Arbejds-kraft op over det sædvanlige Maal, men virkede snarere slappende.

Efter at jeg havde raadført mig med mine Kollegaer og forskellige andre, nævnte jeg Reichs Navn for Kongen, og denne gik med en saadan Beredvillighed ind paa mit Forslag, at det var som om, han havde haft samme Tanke. Oberst Reich blev Lundbyes efterfølger”.

Afslutning

Når man betænker, at Danmark var i krig, er det bemærkelsesværdigt, at der kun i fem af i alt 24 statsråd blev drøftet militære emner og fra krigsministeren orienteret om selve krigens gang.

Regeringen Monrad og især krigsminister Lundbye blev en katastrofe for landet. Sidstnævnte evnede ikke at oprette et tillidsfuldt samarbejde med Overkommandoen. Blandt andet på grund af en uoverlagt fornærmelse ofrede man ikke blot de Meza, men gav den nye Overkommando en følelse af usikkerhed og et moralsk knæk, der dræbte dens initiativ i resten af krigen.

Oberst Kauffmann er nok nær ved sandheden, når han i sine erindringer udtalte:⁽¹⁰⁾ ”Det har altid været mig en utaalelig Tanke, at Hall lod Ministeriet gaa over i Monrads Hænder, og uagtet denne, som det snart skulle vise sig, ikke havde andre Faktorer at regne med end de stakkels danske Stridskræfter, som slet organiserede og yderligere utilbørligen desorganiserede ved Kadrenes Udspilning, skulle afværge den tyske Invasion i en Stilling, de umuligt kunne dække i Vinterens Hjerter”.

Lundbye misforstod sin opgave som konstitutionel forsvarsminister, idet det var hans overbevisning at han skulle lede operationerne fra København. Overkommandoens plan for felttoget var i efteråret 1863 godkendt af regering, (hvor Lundbye var krigsminister) og rigsdag. Men manglende tillid til Overkommandoen medførte utidig og ødelæggende indblanding, der bevirkede, at

det gik langt værre for Danmark med krigen og fredsslutningen, end det burde have gjort.

Hvad der i øvrigt er foregået af korridorsnak mellem ministrene i Monrads regering er utilgængeligt for os ifølge sagens natur.

Vi har kun mulighed for at læse Statsrådsreferaterne og ud fra dem forsøge at danne en mening om krig og politik under den dansk-tyske krig i 1864. Statsrådsreferaterne tegner et smukt billede af kongen, CHR IX, der utvivlsomt havde betydeligt større viden om militære forhold end nogen af ministrene.

Men når alt dette er sagt, må det erkendes, at når det gik så galt som det gjorde, så var hovedårsagen at det spæde danske demokrati ikke havde den fornødne modenhed til at klare skærene i en presset og ulykkelig situation.

Kilder

Aage Friis: Statsraadets Forhandlinger om Danmarks Udenrigspolitik 1863-1879. København 1936

Aage Friis: D.G. Monrad 1864. Nordisk Forlag, København 1914.

Om krigsåret 1864. C. D. Hegermann-Lindencrone. Reitzels Forlag, København 1874.

Helge Kroon og Knud Rasmussen: Paradokset: 4. Division. Kochs Forlag; Kalundborg 2006.

Noter

- (1) Statsrådets forhandlinger side 434 midt.
- (2) - - - 440
- (3) - - - 62
- (4) - - - 72
- (5) - - - 81-94
- (6) - - - 108-117
- (7) Om krigsåret 1864 - 181
- (8) Statsrådets forhandlinger - 117-124
- (9) D.G. Monrad 1864 - 75-77
- (10) Paradokset: 4. Division - 23 nederst

Tillæg

General de Mezas skrivelse til krigsminister Lundbye er dateret den 20. februar 1864. Brevet viser i høj grad hans vrede over for sin tidligere undergivne, Lundbye.

Brevet bringes her i sin fulde ordlyd:

”Til Krigsministeren.

Efter den 8. februar at være pr. Telegram tilbagekaldt tillige med min Stabschef for Armèen for her i Staden at give adskillige af Deres Excellence under 10. og 18.d. M. forlangte skriftlige Oplysninger med Hensyn til det af Armèen paa min Befaling udførte Tilbagetog fra Dannevirkestillingen, og efter at have givet disse paa en efter min mening mer end fyldestgørende og udtømmende Måde, er efter min Opfattelse af min Stilling som Arméens Øverstkommanderende nu det Tidspunkt kommet, da jeg kan fordre, at hin Befalings fuldstændige Retfærdiggørelse og Begrundelse, ikke mindre i den mig givne Instrux, end i selve de Forhold, under hvilke Tilbagetog udførtes, må stå klart for enhver.

Jeg tør saaledes antage, at Deres Excellence under Tilkjendegivelse af, at Regjeringen anerkjender min Handlemaades fuldkomne Berettigelse og Betimelighed, som snarest sender mig og min Stabschef tilbage til Armèen; i hvilket modsatte Tilfælde jeg som Ærespligt og i Sandhedens Interesse maa forbeholde mig Offentliggørelsen af den mellem Deres Excellence og mig i den foreliggende Anledning passerede Brevveksling.

de Meza”

Illustration: Paradokset: 4. Division af Helge Kroon og Knud Rasmussen

Bog anmeldelser

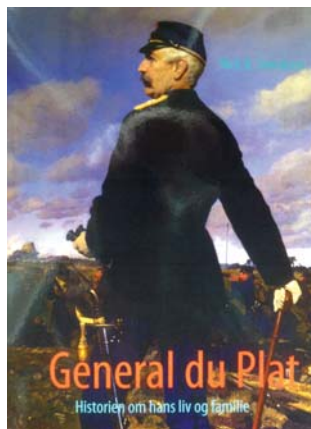
Nick B. Svendsen: General Claude du Plat – Historien om hans liv og familie.
Books On Demand. ISBN 9788771456745

Forfatteren, Nick B. Svendsen (65 år), cand. scient. i geologi, har sendt redaktøren denne bog med anmodning om omtale. Han skriver i sit forord: ”Bogen er en oversættelse og omarbejdning af kapitel 5 af ”Generals of the Danish Army in the First and Second Schleswig Holstein Wars. 1848–50 and 1864”, som udkom først gang i 2011”.

Det er uhyre tiltalende, at amatører kaster sig over krigshistoriske emner, herunder biografier om generaler og andre toneangivende militærpersoner. Det er således al ære værd, at Nick B. Svendsen har formået at udgive en bog om general Peter Henrik Claude du Plat, der faldt ved Dybbøl som chef for 2. division. Nick B. Svendsens sprogbrug viser, at han ikke er bundet af den militære terminologi; ikke desto mindre forekommer hans skildringer af du Plats karriere og professionelle virke troværdige og hans mange referater af kamphandlingerne meget rigtige. Hans problem er, at han næsten udelukkende er henvist til at basere biografien på eksisterende litteratur. Bortset fra ganske enkelte breve har han ikke gennemgået eksisterende arkivalier, herunder fægtningsberetningerne. Kun skildringerne af du Plats deltagelse i kampene i Kaukasus 1847 forekommer mig at have nyhedens interesse. Som kaptajn i den russiske hær blev han her såret under et russisk angreb i byen Gergebøl på grænsen mellem Tjetjenien og Dagestan. Beskrivelsen har han dels fundet i en engelsk bog fra 1908, dels i en korrespondance i Rigsarkivet mellem generalens far og direktøren i Udenrigsministeriet samt et eneste bevaret brev fra du Plat selv.

Bogen synes således ikke at have primær interesse for nærværende tidskrifts læsere. Bogen indeholder en række gode illustrationer, samt kort og skitser udført af forfatteren.

Ganske særlig savner jeg en belysning af, det tilbud du Plat den 16. april 1864 gav den sengeliggende overgeneral Gerlach om at overtage kommandoen og trække hæren tilbage til Als i løbet af natten 17.-18. april under efterladelse af slør, selv om ministeriet Monrad telegrafisk havde meddelt, at Dybbøl burde forsvares trods betydelige tab. Hvorfra kendes indholdet af denne personlige

samtale mellem de to generaler egentlig? Citat fra bogen: ”Gerlach adlød ordren men brød selv sammen under presset fra denne befaling, hvorfor du Plat som næstkommanderende general søgte at træde i Gerlachs sted og få ham til at parere ordre for hærens og dens overlevelsels skyld. Men mødet mellem de to generaler endte med, at du Plat gik derfra med en bemærkning om: Jamen så måtte det være sådan og han nok skulle stille kampklar næste dag”. Hvorfra dette udbrud?

Sten Krarup

Dansk Militærhistorisk Kommissions Tidsskrift Nr. 2014/1 ”Krig og fred”
Illustreret 235 sider. Kr. 249. ISSN 2246-3070. Digital offentliggørelse på Milhiskom.dk

Dansk Militærhistorisk Kommission er en sammenlutning af militærhistorisk interesserede, der virker inden for det historiske forskningsområde, herunder på universiteter, museer, arkiver og biblioteker. Kommissionen har som formål at fremme dansk militærhistorisk virksomhed og at varetage kontakten mellem dansk og international militærhistorisk virksomhed.

Hvert nummer af tidsskriftet indeholder tre til fem større artikler, der typisk formidler emnebegrænsede militærhistoriske forskningsresultater eller behandler forskningsstatus inden for et givet område.

Tidsskriftet udgives i samarbejde med Syddansk Universitetsforlag. Ansvarshavende redaktør er kommissionens præsident Michael H. Clemmesen. Det nye tidsskrift skal hermed bydes velkommen i det begrænsede udbud af militær-faglige specialpublikationer. Militært Tidsskrift er ophørt med udgivelse i trykt form. Marinehistorisk Tidsskrift og Krigshistorisk Tidsskrift (KHT) er primært egnede til udgivelser af kortere bidrag.

I forordet bemærkes med klar reference til tidsskriftets titel, med associationer til Tolstoj og Clausewitz, at det er tilfældigt, at dette første nummer udkommer i dette mange-jubilæumsår. Men det er på den anden side højst naturligt, at kommissionen markerer 200-året for Danmarks fald fra at være en mellemstor nordeuropæisk stat med den tvungne skilsmisse fra Norge i 1814, der afsluttede 250 års dansk-svensk åbent fjendskab, hvoraf vel samlet 40 år var i krig.

2014 er 150-året for 1864, hvor Danmark på den hårde måde lærte de smertelige omkostninger, som kombinationen af opløsningen af en multinational stat og en aktiv udenrigspolitik drevet af nationalromantik altid synes at bringe. Det er i år hundredeåret for indledningen i 1914 til den krig, hvis resultater på mange måder varede indtil for 25 år siden, i 1989 hvor Europa vendte tilbage til mange af de problemer, der havde præget tiåret før 1914. Det er 75-året for starten af den europæiske del af de stormagtskrige, som samlende benævnes 2. Verdenskrig.

Dette første nummers artikler knytter sig til det lange forløb.

Asger Nørlund Christensens bidrag ”Flådens udlandsmobilisering: Rekruttering af skandinaviske søfolk i Amsterdam under Skånske krig” kaster på grundlag af hans friske specialeafhandling et helt nyt lys på Skånske Krig, et af Svenskekrigenes højdepunkter. Det sker ved at besvare spørgsmålet, hvordan Danmark håndterede, at man ikke havde tilstrækkelige personelressourcer inden for kongens riger med de nødvendige kompetencer til at bemane flåden.

Bernadette Preben-Hansen følger med en øjenvidneskildring via den danske ambassadeansatte Esther Aksel-Hanssens private korrespondance det skæbnevangre forløb under det revolutionære sammenbrud i St. Petersborg i sommer-efterår 1917.

Ole Grøn og Michael Clemmesen rekonstruerer i ”Skyggerne på væggen” dansk efterretningstjeneste i og fra Sønderjylland 1920 til ca. 1950. Artiklen viser virkninger af den socialdemokratiske ledelses stadig voksende sikkerhedspolitiske modsætningsforhold til P. Munchs radikale, og den klarlægger efterretningsentreprenøren Lundings arbejdsmåde og understreger kontinuiteten i dansk efterretningsvirksomhed i hele det tyvende århundredes første halvdel. I denne sammenhæng skal anmelderen, inspireret af KHT 2/2014, side 18-33 med artiklen ”Hvad et arkiv gemte” henvise til KHT 1/2004, side 7-15 ”Hvad Lokalarkivet gemte – Skæg og blå briller i Stenløse omkring 1. Verdenskrig” om et tilsvarende efterretningsnet på Sjælland.

Endelig analyserer Margit Bech Larsen på grundlag af sin magisterafhandling etableringen af Stevnstort og Langelandsfort i de første år af Den Kolde Krig. Hendes artikel følger den interne danske debat om, hvorvidt det var sikkerhedspolitisk ønskeligt og rent militært hensigtsmæssigt at bygge forterne. Hun beskriver de danske myndigheders indsats for at få anerkendt forterne som en væsentlig del af Danmarks forsvarsbidrag på trods af alliancens doktrinære modstand mod stationære fæstningsværker samt forgæves forsøg på at opnå NATO-finansiering. Også her må det være anmelderen tilladt til at henvise til KHT 1/2010, side 18-22 ”Langelandsfortet – fra brændpunkt til Koldkrigsmuseum”.

Hver artikel afsluttes med et engelsk summary og udførlige kilde- og litteraturangivelser, dog uden henvisning til de to nævnte kortere artikler fra KHT, som rimeligvis kunne have været medtaget.

Der er mode i alting, også i krig. Nu er moden skiftet, det vrimler med bøger om krig, og nu på højt videnskabeligt niveau med det her omtalte tidsskrift ”Fra krig og Fred - Dansk Militærhistorisk Kommissions Tidsskrift”. Er der en sammenhæng med Danmarks mere og mere aktive udenrigspolitik?

Peter Aage Henriksen

Jens Ole Christensen og Rune Holmeå Iversen: HÆREN – 400 års danmarkshistorie

Gads Forlag, København, 336 sider, forlagets pris: 349,95 kr. ISBN: 978-87-12-04946-3

”Hæren – 400 års danmarkshistorie” er af forlaget udgivet i samarbejde med Tøjhusmuseet, hvor forfatterne er museumsinspektører; de har begge aftjent deres værnepligt ved kamptropperne (Den Kongelige Livgarde og Jydske Dragonregiment) og er medlemmer af Hjemmeværnet.

Forsvarets moderne logo har følgende elementer: Kongekrone (kongerige i over 1000 år), Dannebrog (kendt i ca. 800 år) og vikingeborg af trelleborgtypen (også over 1000 år). Det virker derfor paradoksalt, at Forsvaret lod Flåden definere sit 500 års jubilæum i 2010 og Hæren sit 400 års jubilæum i 2014; at man fejrede 100 året for dansk militær flyvning i 2012 er til gengæld forståeligt. Det må derfor pointeres, at der for Hærens vedkommende er tale om 400-året for en af mange hærordninger i tidens løb. Forfatterne kommer elegant uden om dette dilemma, dels ved at titlen er ”HÆREN – 400 år danmarkshistorie” (og ikke f.eks. ”Hæren 400 år”), dels ved i et indledende kapitel at fastslå, at stat og hær hænger historisk nøje sammen; herefter omtales summarisk vikingetiden, ledingshæren, ridderhærene, borgene, flåden og de efterfølgende våbenarter i form af infanteri, kavaleri og artilleri; Hirden nævnes dog ikke direkte.

Værket er naturligt inddelt i fem hovedkapitler: Svenske- og Englands-krigenes århundreder 1614-1814, De Slesvigske Kriges århundrede 1814-1914, Verdenskrigene 1914-1945, Den Kolde Krig 1945-1991 og de fjerde krige 1991-2014. Tyngden i stoffet er fremadskridende, eksempelvis bruges der 85 sider på de første 200 år og 63 sider på de sidste 23 år. Der afsluttes med en summarisk tidslinie og en litteraturfortegnelse. Der er hverken noter eller kildehenvisninger i teksten.

Bogen er velillustreret – i sagens natur med kendte billeder, men det må fremhæves, at der navnlig i de nyere kapitler bringes en stor mængde gode

fotografier m.v., der ikke er set publiceret før. Dog forekommer det ikke særligt relevant at gengive et overflødighedshorn af rytterestandarder i første del af værket. De kunne med fordel være reduceret til fordel for en konsekvent gengivelse af Hærens nuværende regiments faner og estandarder.

Der er systematisk udmærkede oversigter dækkende Hærens organisation, styrke og fæstninger. For sammenligningens skyld ville det have været en fordel, hvis man under regiments- og brigadebetegnelser konsekvent havde anført antallet af bataljoner/afdelinger og deres status eller ekvivalenter. Endvidere

er hvert kapitel forsynet med et oversigtskort over Hærens garnisoner i perioden; her er farvegengivelsen dog ikke optimal. I lyset af at bogen med rette fremhæver Hærens sammenhæng med samfundet, ville en fortegnelse over Hærens chefer i de omtalte fire hundrede år være gavnlige.

Det konstateres med glæde, at ældre internationale operationer omtales som en del af Hærens historie. Danske korps i udenlandsk tjeneste indgik i koalitioner, der søgte at svække Frankrigs position, idet Frankrig og Sverige normalt var allierede. Samtidig med Store Nordiske Krig mod Sverige havde det danske rige således 10.000 mand i engelsk-hollandsk tjeneste og 6.000 mand i østrigsk tjeneste med deltagelse i omfattende felttog og slag.

Der er ikke her plads til at gå i dybden mht. fremstillingen af de enkelte historiske begivenheder. For eksempel undrer det, at det under omtalen af Treårskrigen fremhæves, at den danske hær ikke fik tilingetgjort den Slesvig-Holstenske Hær, men ikke tilsvarende forklares, at under Krigen 1864 nåede den tyske hær ikke målet at tilingetgøre den danske hær, der som bekendt med betragtelige tab dog ved fredslutningen stod på Fyn, Sjælland og nord for Limfjorden med dansk overlegenhed til søs. En af Hærens historisk sværeste, men med succes gennemførte operationer, tilbagetrækningen fra Dannevirke til Dybbøl, får i øvrigt som den eneste i bogen prædikater "ret kaotisk" (sic!).

Det afsluttende kapitel beskæftiger sig med fremtidens krig og hær og har nået at omtale situationen i Ukraine samt truslen mod de baltiske stater. Det konkluderes, at det man måske kan lære af historien er, at man altid skal forberede sig på det uforudsigelige.

Under "LITTERATUR" henvises der til de nyere værker om dansk udenrigspolitisk historie og Danmarks krigshistorie; disse burde også identificeres med biblioteksoplysninger i litteraturlisten, hvor man i øvrigt savner værket

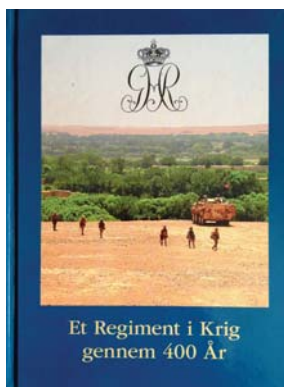
DANMARK I KRIG (2005). Med relation til oversigtskortene over kaserner m.v. burde man også i litteraturlisten have tilføjet Vestre og Østre Landsdelskommandos udgivne bind om de landmilitære domiciler vest og øst for Storebælt samt på Bornholm; et mangebindsværk (p.t. seks bind), som det burde være oplagt for Hærens Operative Kommando at færdiggøre/opdatere. Når der med rette lægges tyngde i beskrivelsen af Hærens nutidige internationale operationer, ville det også have været relevant at nævne den nyere akademiske litteratur om danske styrker i internationale koalitioner i 16-1700-tallet og i nutiden. Om Hærens afdelinger, garnisoner, mv. henvises til Det Kongelige Garnisonsbiblioteks gode litteraturfortegnelser fra 1970'erne med senere reviderede udgaver. Det ville være oplagt og særdeles læservenligt blot at nævne de nyeste udgivelser om de enkelte af Hærens nuværende regimenters, institutioners og domicilers historie; det er som bekendt regimenterne og deres afdelinger, der udgør Hæren. Udgivelser om Hærens historie under tidligere vilkår omtales sporadisk. For den brede offentlighed kan her tilføjes, at samtlige værnepligtige tidligere fik udleveret et uprætentøst hæfte i form af Grundbog for Menige, Hærens historie (f.eks. 2.udgave 1981), der på 62 sider giver en fin oversigt over Hærens historie fra omkring 800 til daværende samtid med historiske oplysninger om Hærens enheder og skoler.

”HÆREN – 400 års Danmarkshistorie” er et flot værk, der giver en god oversigt over Hærens historie og en væsentlig del af det danske riges historie i ”moderne” tid fra Christian 4.s periode til i dag. Bogen henvender sig til Hærens personel samt alle med interesse for militærhistorie og danmarkshistorie, ikke mindst den nyere og nyeste.

Jesper Gram-Andersen

Bogen “Et Regiment i Krig og fred gennem 400 år” er udkommet.

Bogen er udgivet af Gardehusarregimentet og vil blive anmeldt i KHT 1/2015.

Index for årgang 1 (1965) – årgang 50 (2014)

KRIGS- OG MILITÆRHISTORIE - GENERELT (ALFABETISK EFTER FORFATTER)

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Krigsførelsens Kredsløb	Andersen, J.E.	2/2013	3-18
Almene, civile termers utilstrækkelighed til beskrivelse og vurdering af fag-professionelle emner	Andersen, J.E.	1/2014	25-31
Er studiet af historien til nytte, når en efterretningstjeneste søger at forudsige?	Bærentzen, Lars	1/2014	3-24
Kristian 4.s Artilleri	Cohrt, Poul T.	1/1979	25-38
Kristian 4.s Artilleri (fortsat)	Cohrt, Poul T.	2/1979	74-86
Nye kilder om Sovjet 1941-45	Gjedde, A.	1/1999	26-29
Under marxistisk slør	Gjedde, A.	3/1999	21-30
DDR's militære spionage og planer mod Danmark ved den Kolde Krigs afslutning	Hansen, Peer Henrik	3/2006	3-12
Jahn, Clausewitz og Krigshistorien	Jespersen, K.J.V.	2/1977	3-29
Rostjeneste, Ridderhær og militær revolution 1525-1625	Jespersen, K.J.V.	2/1974	3-38
Hærens Historiske Arbejder	Klint, Helge	2/1965	64-78
Krigshistorie	Lunn, Niels	2/1965	62-63
Hærens arkiv	Mygind, A.	1/1965	5-12
Guibert og krigens demokratisering	Nielsen, Johannes	2/1968	76-94
Krudtfremstillingens historie	Nielsen, Søren	1/1976	26-39
VEN ELLER FJENDE? Et dilemma under den kolde krig	Schröder, Hans A.	3/2011	36-46
Den elektroniske krigsførelses historie (I)	Skovgaard, E.F.S.	3/1976	109-122
Den elektroniske krigsførelses historie (II)	Skovgaard, E.F.S.	1/1977	16-39
Guerrillaens oprindelse	Stender-Petersen, O.	3/1980	105-114

KRIGS- OG MILITÆRHISTORIE - UDENLANDSK (KRONOLOGISK OPSTIL-LING)

Den Homeriske Krig 1.del	Halding, Ole	3/1986	89-98
Den Homeriske Krig 2.del	Halding, Ole	1/1987	23-33
Nyt krigsmuseum for en tysk sejr – Teutoburger Skov år 9. e. Kr.	Bjerregaard, Niels	2/2011	1521-
Jerusalems Undergang	Hedegaard E.O.A.	1/1970	1-55
Masada (Judæa)	Nielsen, Claus	1/1975	40-46
Et magtfuldt livs fæstninger	Holstein-Holsteinborg, Ulrich	2/1986	60-66
England 1066	Frost, C.A.	3/1966	2-22

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Den fuldkomne overraskelse (fra Sverres Saga)	Munk-Madsen, W.	1-2/1983	3-24
Slaget ved Fimreite 1184	Munk-Madsen, W.	1/1984	3-34
Slaget ved Bouvines 1214	Nielsen, Johannes	2/1990	44-66
Litteraturhenvísninger	Nielsen, Johannes	3/1990	97
Skotland 1314	Frost, C.A.	1/1969	2-23
Slaget ved Tannenberg - Grunwald 1410	Nielsen, Johannes	3/1985	91-109
Slaget ved Poltava 1709	Laier, Bengt	1/2010	3-17
En episode fra slaget ved Zorndorf 1758	Ibh, C.L.E.N.	2/1999	11-15
Den sidste Invasion	Frost, C.A.	3/1978	87-100
Australsk kystartilleri 1788-1961	Larsen, Fl.	3/1993	30-34
Slaget ved Marengo den 14.juni 1800	Rasmussen, O.	1/2000	20-38
Artilleriet i 1800-tallets begyndelse	Halskov, S.L.T	2/1965	95-104
Ulm 1805	Feddern, Gert-Detlef	3/1980	90-104
Slaget ved Borodino 1812	Laier, Bengt	3/2012	23-30
Radetzky og Slaget ved Leipzig	Lawaetz, W.E.O.	1/1972	3-35
En dansk fodnote til: Lawaetz: Radetzky og Slaget ved Leipzig	Nielsen, Søren	1/1972	36-37
Waterloo, Juni 1815	Nielsen, Søren	1/1965	13-43
Fæstningen Bomarsunds indtagelse og ødelæggelse - August 1854	Pedersen, P.E. Helbo	1/1976	40-58
The Charge of the Light Brigade	Liljefalk, J.A.	2/1998	14-32
Slaget ved Chancellorsville	Bording, Leif	3/1970	130-144
Politik og Krigsførelse for 100 år siden Krigen i Mellemeuropa 1866	Lawaetz, W.E.O.	2/1966	2-38
For 125 år siden - Den fransk-tyske krig 1870	Forman, C.-J.	2/1995	15-35
Krigen 1870-1871	Hartvig, F.H.	2/1970	59-77
Plevna	Lawaetz, W.E.O.	3/1967	118-150
Bessarabiens betydning 1877-1942	Krausing, H.R.T.	2/1992	14-21
Den tyske Kolonialisme 1884-1918	Nielsen, Søren	3/1968	113-183
Den tyska Marinen och Danska Västindien 1885-1900	Henriksson, Göran	1/1976	3-25
Boerkrigen 1899-1902 (1. del)	Nerland, F.V.	2/2001	3-15
Boerkrigen 1899-1902 (2.del)	Nerland, F.V.	3/2001	4-14
Træk af Boernes Historie (1. del)	Nielsen, Søren	3/1977	91-108
Træk af Boernes Historie (2. del)	Nielsen, Søren	1/1978	31-42
Boxeropstanden i Kina	Thomsen, P.B. Krieger	2/1979	43-73
Slaget om Port Arthur – og Københavns landbefæstning	Winkel, Klaus	3/2012	19-22
”Betonslagskibet” Fort Drum	Andersen, O.	1/1985	25-42
Antwerpens belejring og fald 1914	Larsen, G.M.	3/1997	3-21
Kut-al-Amara 1916	Thomsen, P.B. Krieger	2/1972	41-66

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Kut-al-Amara 1916	Bjerregaard, Niels	1/2011	24-26
Sommeslagets første dag den 1. juli 1916	Andreassen, J.C.	2/1991	20-37
Verdun 1916	Liljefalk, J.A.	3/2001	18-39
Sicherungsstellung Nord	Bork, F.F.	3/1991	20-26
Beersheba 1917 - Ørkenporten til Palæstinas erobring	Stolz, G.	3/1997	3-16
Angrebet ved Hamel 1918	Nielsen, K.V.	2/1978	74-82
Lidt fyrværkeri på den franske kyst	Clemmesen, Michael H.	3/2013	15-44
Med Fremmedlegionen i Verdenskrigen	Hoffmann, G.A.	2/1982	58-78
Med Fremmedlegionen i Verdenskrigen, kap. II	Hoffmann, G.A.	3/1982	107-118
Med Fremmedlegionen i Verdenskrigen, kap. III	Hoffmann, G.A.	1/1983	63-78
Med Fremmedlegionen i Verdenskrigen, kap. IV	Hoffmann, G.A.	3/1983	111-126
Amerikanske kystbatterier 1938-45	Andersen, O.	3/1988	91-100
Lektien fra Barking Creek – en analyse af system-og ledelsesfejl i det britiske flyvevåben	Rasmussen, Nicolaj Golles	1/2011	3-13
Westerplatte 1939-2003	Andersen, O.	1/2005	13-27
Miraklet ved Dunkerque 26. maj – 4. juni 1940	Liljefalk, J.A.	3/2005	3-30
Maginotlinien og kampene i Frankrig 10. maj-25. juni 1940	Mortensen, O.	2/1991	3-18
Den tyske Ardenneroffensiv 1940 ("SICHELSCHNITT-PLANEN")	Andersen, J.E.	3/2008	3-20
Tyske forsvarsplaner mod invasion i Danmark og Slesvig-Holsten under to verdenskrige	Hvidtfeldt, Johan	2/1976	63-72
Nordnorge i de krigsførendes strategi med hovedvægt på situationen i 1940-42 op til 9. april 1940	Nielsen, Bjørn	2/1976	73-98
Nordnorge 1940	Andersen, O.	1/1971	23-33
Finlands Fortsættelseskrig juni 1941- september 1944	Liljefalk, J.A.	1/2003	30-47
Erobringen af de baltiske øer efteråret 1941	Rasmussen, Peter H.	3/1975	21-36
50 år: Slaget ved El Alamein	Jensen, O.R.H.	3/1992	3-8
Singapore	Andersen, Kai	3/1969	145-171
Stalingrad - Et tilbageblik 50 år efter	Liljefalk, J.A.	1/1993	21-42
Dieppe 19. august 1942	Liljefalk, J.A.	2/2000	3-21
Kampen om Leros 1943	Winther, W.K.	3/1987	79-86
D-dag og dens forudsætninger	Hofgaard, K.	2/1994	3-25
Det tyske invasionsforsvar	Fahrendorff, Jakob	2/1994	26-47

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Tyskbyggede Flakbunkere i Danmark	Andersen O.	1/2002	19-33
Opstanden i Warszawa august-oktober 1944	Laier, Bengt	3/2004	26-31
Arnhem	Rasmussen, O.	2/1969	65-119
50-År : Ardennerlaget 1944-45	Liljefalk, J.A.	3/1994	3-22
Combat Command Reserve (Bastogne)	Thøgersen, M.B.	1/2002	6-18
Det sidste Rytterslag	Johansen, E.B.	3/1969	134-144
Ludendorff-broen	Jørgensen, Carsten	3/2004	17-25
Bombardementet af Dresden den 13. og 14. februar 1945	Rasmussen, Knud	3/2012	31-37
Kampen om Seelow-højderne 1945	Nerland, F.V.	2/1999	16-21
Arrowhead, Oktober 1952	Boatner III, Mark M.	1/1965	44-58
De(t) polske flyvevåben under 2. verdenskrig	Pedersen E.M.	3/1998	22-29
Hvor stor betydning havde de allierede brydning af Enigma-telegrammerne for 2. Verdenskrigs forløb	Faurholt, O.	2/2009	18-32
Dien Bien Phu 1954	Andersen, O.	2/1971	35-48
Cuba-krisens danske myter – Om sovjetiske skibe og hvad alle troede de havde på dækket	Hansen, Peer Henrik	3/2012	3-12
AWACS – NATOs største projekt	Schrøder, Hans A.	2/2011	3-14
Falklandskrigen 2. april - 14. juni 1982	Heidler, Erling	1/2008	3-19

KRIGS- OG MILITÆRHISTORIE - DANSK (KRONOLOGISK OPSTILLING)

Gennemgang af Danmarks Krigshistorie

I-II (af Ole L.Frantzen og

Knud J.V. Jespersen)

Knud J.V. Jespersen)	Gram-Andersen, J.	1/2009	26-32
Slaget ved Svold/Sejerø år 1000	Rasmussen, Knud	2/2001	16-27
Slaget ved Fodevig 1134, 1	Christensen, J.Kaare	1-2/1983	37-62
Slaget ved Fodevig 1134, 2	Christensen, J.Kaare	3/1983	94-111
1600-tallets sjællandske kystskanser	Dahl, B. Westerbeck	1/1991	23-31
Overrumplingen ved Vidsø 11. feb. 1612	Liebe, Poul Ib	3/1976	103-108
Tranquebar - den danske fæstning på Sydindiens Kyst	Pedersen, Karl Peder	2/1986	48-59
Slaget ved Lutter am Barenberg 1626	Jespersen, K.J.V.	3/1973	80-89
Karl X Gustavs march over de islagte danske bæltter	Andersen, Sven	1/1979	3-24
Natten mellem 10. og 11. februar 1659	Larsen, P. Ellegaard	1/2001	6-16
Slaget ved Nyborg, 14. november 1659	Hillingsø, Kjeld	2/2009	3-17
Landforsvaret i Dansk Vestindien	Laub, S.U.H.	1/1992	17-41

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
På billedet man ser hvordan! – kommentar til S.U.H. Laub	Pedersen, H.K.	2/1992	3-5
Et dansk hjælpekorps i engelsk tjeneste 1689	Gotfredsen, E.	1/1990	12-31
Tillæg til et dansk hjælpekorps i engelsk tjeneste 1689	Gotfredsen, E.	3/1990	96
Ratzeburg 1693	Liebe, Poul Ib	3/1970	156-162
Holsten-Gottorp 1697	Liebe, Poul Ib	1/1971	16-22
Invasion i Danmark	Bork, F.F.	2/1984	74-83
Felttoget i Mecklenburg og slaget ved Gadebusch 1712	Kroon, H.	3/1992	9-24
Slaget ved Gadebusch og Cronstedts kanoner	Sommer, O.	3/1992	25-33
Mindestensafsløring ved Gadebusch 20. december 1712	Liljefalk, A.L.	2/2000	39-40
Invasion og kystforsvar i slutningen af Den Store Nordiske Krig	Holm, Nils F. (Stromeyer, Uwe)	1/1980	31-39
Den Store Nordiske Krig - perioden 1715-1721	Kroon, H.	3/2000	28-35
Et Dansk Afrikafelttog 1783	Ibh, C.L.E.N.	2/1968	58-75
Godset Wellingsbüttel i Holsten 1806	Hattendorff, M.	3/1999	3-11
En mytterisag 1807	Borgstrøm, E.	2/2001	28-31
Slaget ved Køge 1807	Hedegaard, E.O.A.	1/1969	24-33
Træskoslaget	Møller, O.B.	1/1980	3-30
Herregårdsskytternes Saga. De frivillige beredne korps' kampe i 1807 og 1848	Rasmussen, Knud	3/2008	21-39
- del II	Rasmussen, Knud	1/2009	13-19
Kronologisk overblik 1807	Laier, Bengt	Særnr. 2007	3-5
Københavns befæstning og landskab i 1807	Frantzen, Ole L.	Særnr. 2007	6-15
De fem udfald fra København i 1807 - en oversigt	Krarup, Sten	Særnr. 2007	16-22
Kanonerne på Københavns volde i 1807	Frantzen, Ole L.	Særnr. 2007	23-37
Det britiske belejringsartilleri om København 1807 – og ”Bomben” i Livgardens Kaserne	Gram-Andersen, J.	Særnr. 2007	38-52
Admiral Gambiers vurdering af Københavns og Englands anvendelse af den danske flåde	Saxtorp, Henrik	Særnr. 2007	53-57
Historikerne og det engelske angreb	Krarup, Sten	Særnr. 2007	58-69
Hospitalsberedskab og lægelig behandling under belejringen i 1807	Jelsdorf, Hans Michael	Særnr. 2007	70-80

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Om C.W. Eckersbergs billeder af Københavns bombardement 1807	Villadsen, Villads	Særnr. 2007	81-92
General Peymann tager afsked med kommandør Steen A. Bille	Saxtorp, Henrik	2/2007	4-5
Sagen mod general Peymann m.fl.	Krarup, Sten	2/2007	6-21
Hvorfor Københavns Brandvæsen tabte kampen i 1807	Krarup, Sten	2/2007	22-32
Kanonbådskrigen til lands 1807-1814	Liebe, Poul Ib	1-2/1973	5-66
Mortererne der aldrig nåede Anholt!	Ibh, C.L.E.N.	1/2005	8-12
De spanske tropper på Sjælland 1808	Rasmussen, O	2/1985	47-68
"Spaniolerne" på Djursland i 1808	Skovbjerg, Erland	3/2010	26-29
De dansk-franske planer for invasion af Skåne i 1808	Lerdrup-Bourgeois, Eric	3/2006	13-42
Schills Togt til Stralsund 1809	Thomsen, P.B. Krieger	1/1968	2-25
Kampen ved Bornhöved 7. december 1813	Stolz, G.	1/2000	11-19
Danmark-Norge. 1813-1814	Nielsen, Søren	2/1967	83-91
De danske tropper i Frankrig 1816-1818	Mortensen, O.	1/1981	30-35
De danske tropper i Frankrig 1816-1818, -Dragon Christen Pedersens dagbog 1815-1818	Skaarup, H.E.	1/1993	3-18
Danske Fredsbevarende tropper i Frankrig 1815-1818	Nerland, Finn	1/2003	3- 29
Et dansk minde i Frankrig	Laier, Bengt	2/2009	33
Det danske kontingent til Den Tyske Forbundshærs X. Armékorps	Laier, Bengt	3/2002	3-19
Omkring en fæstnings fald 1848	Neerbek, H.	1/1998	3-12
Signaltjenesten under de to slesvigske krige	Henningesen, J.B.	2/2003	3-12
Krigens første slag - Bov 9. april 1848	Andreassen, J.C.	1/1998	30-31
Krigens første slag - Bov 9. april 1848 (Fædrelandet 11/4-1848)	Andreassen J.C.	3/2003	24-25
Slaget ved Dybbøl 5. juni 1848	Rasmussen, O.	2/1998	33-35
Sidste begivenhed i 1848	Andreassen, J.C.	3/1998	3-8
Krigen begynder igen i 1849	Andreassen, J.C.	1/1999	4-10
Kampen ved Kolding 23. april 1849	Møller, O.B.	2/1981	43-89
Slesvig-Holsten 1849-50. Med svenske øjne!	Lilja, Gunnel	2/1984	55-73
Slaget ved Isted	Christensen, J. Kaare	3/1986	71-73
General Schleppegrell og slaget ved Isted i 1850	Svendsen, Nick B.	3/2011	70-76
Forsvaret af Frederiksstad 5/9 - 4/10 1850	Halle, Steen	3/2000	16-27
Brev fra Krigsskuepladsen	Petersen, Ole Lang	3/1986	73-79

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Tropperne indtog i København 1851	Hedegaard, E.O.A.	3/1979	105-125
Dansk rytteri i de Slesvigske Krige (1)	Thomsen, P.B. Krieger	3/1982	83-106
Dansk rytteri i de Slesvigske Krige (2)	Thomsen, P.B. Krieger	1-2/1983	25-36
Dansk rytteri i de Slesvigske Krige (3)	Thomsen, P.B. Krieger	3/1983	83-93
Glud og kanonerne (1)	Wigelsen Bruun, E.	1-2/1983	79
Glud og kanonerne (2)	Wigelsen Bruun, E.	3/1983	127
Glud og kanonerne (3) System 1834	Wigelsen Bruun, E.	2/1984	43-54
Dannevirke	Bork, F.F.	2/1987	54-61
Krisen og Krigen 1863-1864	Halding, Ole	2/1968	95-109
Krig og politik 1864	Rasmussen, Knud	3/2014	3-21
Kommentar til Halding: Monrad-Studiet Krigen 1864. Beretninger fra krigsskuepladsen	Klint, Helge Christensen, J. Kaare	1/1969 2/1988	61-63 63-86
Den uundgåelige krig	Nielsen, Johannes	1/1989	8-17
Fæstningen rømmes	Lichtenberg, Honnens de	1/1985	3-7
Fra Skanse II i 1864	Liljefalk, J.A.	1/1994	6-20
Kampene om Vesterhavsøerne 1864 - eller guerilla i Danmark	Bork, F.F.	3/1985	110-122
Fra Sundeved til Als 1864	Andersen, O.	1/1974	3-32
Smøl Vold som preussisk skanse i 1864	Andersen, O.	2/1995	10-14
Kampene på Als 1864, 1	Bruun, B.	2/1978	47-73
Kampene på Als 1864, 2	Bruun, B.	3/1978	101-122
Træfningen ved Lundby - Den 3. juli 1864	Pedersen, Johnny E.	2/2005	3-30
Træfningen ved Lundby den 3. juli 1864 og mindehøjtidelighed den 3. juli 2014	Funder, Ole	2/2014	46
Kvinder i Sanitetstjenesten og Sygeplejen i 1864	Bruun, Lizzie	2/2000	22-33
I krigsfangenskab i 1864	Thomsen, P.B. Krieger	3/1992	39-49
General Kühnells pjece: Bør Jylland opgives?	Hald, C. de Teilman	2/1977	47-64
Udlandets syn på Danmarks forsvar op til 1. Verdenskrig	Gram-Andersen, Jesper	2/2004	3-55
Brevduer og fyrtårnsbesøg – Russisk efterretningsaktivitet og interesse i Danmark op mod 1. Verdenskrig	Clemmesen, Michael H.	3/2011	3-13
Konsuler i Strandvejsvillaer og MIIC's svendestykke – Britisk efterretningsak- tivitet i Danmark op mod 1. Verdenskrig	Clemmesen, Michael H.	1/2012	3-9
Mistænkelige opkøb af fast ejendom og marineagenter i Jylland – Tysk efterretningsaktivitet i Danmark op mod 1. Verdenskrig	Clemmesen, Michael H.	2/2012	3-12
Strategi 1938	Johansen, M.T.	1/1998	3-13

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Sikringsstyrken 1939	Hoff, Arne	3/1990	76-82
Det politisk-strategiske oplæg til 9.april 1940.	Nielsen, K.V.	2/1980	58-74
Optakten til 9 april 1940	Bork, F.F.	1/1986	6-22
Tiden forud for den 9 april - Den 9. april - Tiden der fulgte	Larsen, S.A.	1/1985	8-24
9. april 1940	Jensen, O.R.H.	1/1990	3-11
Kampene den 9. april	Christensen, J. Kaare	1/1987	34-39
Invasjonen i Danmark	Ibh, C.L.E.N.	3/1979	91-104
29. august 1943 - en skæbnedag for den danske hær	Rasmussen, O. og Andreassen, J.C.	2/1993	3-42
Kampene om Den danske Brigade 1943-1945	Bjerg, Hans Chr.	2/1987	62-72
Til Fælles Bedste – dansk-amerikanske efterretningsforbindelser i 1940'erne	Hansen, Peer Henrik	1/2009	20-25
Da Brigaden kom hjem fra Sverige	Jespersen, K.J.V	1/1995	30-51
Den skjulte krig	Holstein-Holsteinborg, Ulrich	3/1989	71-86
Den danske Modstandsbevægelse	Røjel, Jørgen	2/1990	35-43
I 50 året for Danmarks besættelse	Christensen, J. Kaare	3/1990	71-75
De kom hjem - Tema om et fotografi	Andreassen, Jørgen	1/1995	28-29
De kom hjem - De hvide busser	Thomsen, P.B. Krieger	1/1995	19-27
De skulle hjem - De tyske tropper i Danmark 1945	Nielsen, K.V.	1/1995	3-18
Forsvarskommissionen af 1946	Haunsvig, Hans-Jørgen	1/2013	3-13
Forskningsvilkår i forhold til Den Kolde Krig	Andersen, J.E.	1/2007	3-11
Hvad et arkiv gemte	Andersen, J.E.	2/2014	18-33
Holstebro Militærhospital – et (glemt) dansk styrkebidrag til 1. Golfkrig i 1991	Basbøll, O. og Jørgensen, Sven Philip	3/2009	32-38
DANSQO – den danske kampvognseskadron i Bosnien-Hercegovina 1993-1995	Deliu, Arben	2/2010	9-25
Drøm eller virkelighed i hæren 1966-2006	Christensen, Jan Kaare	1/2010	33-42

HÆR- OG AFDELINGSHISTORIE (ALFABETISK EFTER FORFATTER)

Danske soldater i kamp 4-6 august 1995	Agerbæk, N.L.	Særnr. 2013	73-80
Den gamle historie – en oversigt	Andersen, J.E.	Særnr. 2013	5-10
Danske Livregiments indsats på Balkan	Andersen, J.E. og Hesselbjerg, Bjarne	Særnr. 2013	70-80
Københavns Landbefæstning 1886-1920	Andersen O.	1/1975	5-39
Københavns Landbefæstning 1886-1920, del 2	Andersen O.	2/1975	9-38

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
De danske frivillige i Finland i 1939-40 og 1941-44	Andreassen, J.C.	3/1995	22-23
50 år efter. Den Danske Brigade i Tyskland	Andreasen, J.C.	1/1997	3-5
Bonden og de nationale fodfolk	Asmussen, J. Bering	2/1985	69-86
Mindesmærker for danske soldater på internationale missioner siden 1945	Baltzersen, Jan	3/2009	3-31
Vestenceinten 1914-18	Bang, Th.	3/1993	3-17
Pro Pace Armatus - Fæstningsbyen Fredericia	Barnekow, C.C. von og Janson, Kaare E.	1/1977	3-15
Pariser-March eller Revue-March	Carlsen, H.G.	1/1981	36-37
Hæren 1945-1973 1. del	Christensen, J. Kaare	3/1987	87-104
Hæren 1945-1973 2. del	Christensen, J. Kaare	1/1988	25-39
De lette tropper i Danmark	Christensen, J. Kaare	1/1986	24-27
Hvorledes sikres hærens traditioner?	Christensen, J. Kaare	1/1987	3-9
Traditionspleje	Christensen, J. Kaare	2/1987	73-74
Tinghøj Batteri	Christensen, J. Kaare	3/1987	105
Buddinge batteri	Christensen, J. Kaare	3/1988	116
En fanehistorie	Christensen, J. Kaare	3/1989	97
Gottfried Hoffmanns Fortifikationskorps indtil 1687	Dahl, B. Westerbeck	1/1997	20-29
Ryes våbensamling	Elsborg, Niels	Særnr. 2013	98-100
Delingsfører ved Den Danske Brigade i 1947-49	Forman, C.J.	1/1997	6-12
Dansk Artilleri i Napoleonstiden	Frantzen, Ole L.	3/1988	107-112
Verden vil bedrages. Historien om den falske Lille Hornblæser og en hornblæserenke.	Friis, Torsten	1/2002	34-38
Gøngerne og Livgarden	Gram-Andersen, J.	3/2011	14-23
Den Kongelige Livgarde 350 år 1658-2008. Amalienborg 9. april 1940	Gram-Andersen, J.	2/2008	18-24
Det polygone danske Skilderhus	Gram-Andersen, J.	3/1990	83-95
Rettelse: Det polygone danske Skilderhus	Gram-Andersen, J.	2/2008	37-41
Kvinder i kamptropperne	Hansen, Arne H.	3/2013	3-9
Langelandsfortet – fra brændpunkt til koldkrigsmuseum	Hansen, Peer Henrik	1/2010	18-22
Den kongelige befæstede lejr i Fuhlsbüttel	Hattendorff, M.	3/1986	3-13
Faneeden	Hedegaard, E.O.A.	1/1966	29-45
Det militære Gendarmerikorps 1885-1894	Hedegaard, E.O.A.	1/1967	5-50
Et militærhistorisk pust fra »Fredensborgdagene«	Hedegaard, E.O.A.	2/1980	43-57
Gedebukkebeens- Over og under generalkrigscommandeer- sergeant	Hedegaard, E.O.A.	2/1982	47-57

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
De sjællandske Kystbefæstningsanlæg under to Verdenskrige	Hvidt, A.N.	1/1966	2-28
Den danske soldat i Indien	Ibh, C.L.E.N.	3/1970	148-155
Regimentssammenlægning	Ibh, C.L.E.N.	2/2000	34-38
Regimentsportrætter	Ibh, C.L.E.N. og Krarup, Sten	Særnr. 2013	13-22
Regimentsskrøner fra 1960'erne	Ibh, C.L.E.N.	Særnr. 2013	40-48
Træk af den gejstlige tjenestes historie i Danmark 1. del	Jensen, Ole Brehm	2/2008	3-17
Træk af den gejstlige tjenestes historie i Danmark 2. del	Jensen, Ole Brehm	2/2014	3-17
Raketkorpsets historie	Johansen, Jens	3/1975	4-20
Militære foranstaltninger i Danmark 1870	Klint, Helge	2/1970	78-107
Garden, der forsvandt.	Klint, Helge	3/1973	76-79
Kastellets Redningsmand – menig ved 1. Regiment	Krarup, Sten	Særnr. 2013	11-12
Ved regimentet i 30'erne og 40'erne	Krarup, Sten	Særnr. 2013	23-31
En mønstring	Krarup, Sten	Særnr. 2013	49-51
Foreninger og fonde med tilknytning til Danske Livregiment	Krarup, Sten, Andersen, J.E., Hansen, Arne H. og Christensen, Leo	Særnr. 2013	81-84
Fire bøger om den gamle historie	Krarup, Sten	Særnr. 2013	101-103
Inddelingsverket - De svenske knægte	Krausing, Helge	1/1996	12-20
Første indkaldelse efter besættelsen	Krausing, Helge	Særnr. 2013	32-33
Den Kongelige Livgarde 350 år 1658-2008, Afghanistan 2007	Kristensen, Kim	2/2008	24-30
Agersøstillingen	Larsen, Fl	1/1978	3-16
Ingeniørkasernen 1896	Larsen, J.	2/1996	27-37
Bataljonsadjutant ved Den Danske Brigade i 1948	Mortensen, O	1/1997	13-19
Fup og Fakta (Danske Livregiment)	Neerbek, Hans	3/1970	145-147
Med bedstefar i lejren i Hald	Neerbek, Hans	3/1980	79-89
Minder fra en gammel garnisonsby fra Reveille til Retraite i Nyborg	Nielsen, Charles	2/1981	90-106
Rendsborg Fæstning	Nielsen, Søren	1/1978	17-26
Da regimentets fane gik til Vordingborg	Norgaard, Jan	Særnr. 2013	67-69
Danske Korps i Udlandet.			
Auxiliarkorpset ved Rhinen 1733-36	Norrie, Gordon	2/1965	105-131
Opstilling af korpset	Norrie, Gordon	1/1966	46-66
Begivenhederne ved Rhinen juli-september 1734	Norrie, Gordon	2/1966	39-63
Sommerfelttoget maj-september 1735	Norrie, Gordon	3/1966	31-55
I det Kølnske november-december 1735	Norrie, Gordon	1/1967	51-59

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Vinterkvartererne i Liege 14/1-30/4 1736	Norrie, Gordon	2/1967	97-115
Det Aarøeske Streifkorps	Nørr, Carl Aage	1/2006	27-32
Københavns Landbefæstning	Olesen, S.T.	2/2002	14-23
Raketkorpset 1810-1838	Rasmussen, Knud	3/2007	13-22
Lockstedter Lager - et militært øvelsesområde i Holsten	Rasmussen, O.	3/2002	20-25
Fup eller Fakta (Dronningens Livregiment)	Saxtorph, N.M.	3/1969	129-133
Det Københavnske Borgerlige Artilleri 1789-1808, (1. del)	Schouby, K.V.	2/1997	17-27
Det Københavnske Borgerlige Artilleri 1789-1808, (2. del)	Schouby, K.V.	3/1997	26-32
Decimation i henhold til Christian den V's landkrigsartikler	Skov-Madsen, J.O.	1/2009	3-12
Rendsborg garnison nedlægges – en militær epoke er ved at være slut	Stromeyer, Uwe	3/2010	3-11
De sidste år i Rendsborg	Sørensen, N.S.P.	1/1968	26-51
De danske frivillige i Finland i 1918	Sørensen, S.	3/1995	13-21
Königlich Preussische Jägerbataillon Nr. 27	Stolz, G.	3/1995	3-11
Da Danske Livregiment blev pansret	Tandrup, Flemming og Andersen, J.E.	Særnr. 2013	52-66
De sorte Faner	Thomsen, P.B. Krieger	3/1991	27-31
50 år efter - Da de danske styrker kom til Bornholm	Thomsen, P.B. Krieger	3/1996	14-22
Danske frivillige i Finland	Tingleff, Niels	1/1988	3-19
Orden i galskaben.	Wigelsen Bruun, E.	2/1978	83
De danske Zouaver	Wigelsen Bruun, E.	2/1979	87
Krigskollegiet 1656-1676	Wolter, Hans Chr.	3/1977	109-124
En regimentssammenlægning.	Ørnstedt, E.	2/1976	99
Det Kgl. Livgrenaderregiment	Ørnstedt, E.	1/1977	40-42
Musikken ved Danske Livregiment	Østerballe, Vagn, Kyhn, Jørgen og Krarup, Sten	Særnr. 2013	34-39

MARITIM HISTORIE (ALFABETISK EFTER FORFATTER)

Helgoland i maj 1864	Christensen, J.Kaare	3/1988	113-115
En flådes fødsel? Om problemerne med ny teknologi, materiel, mandskab og ressourcer ved etablering af en orlogsflåde i 1500-tallet	Christensen, Tommy P.	3/2011	14-35
Mysteriet om U-166 i Den Mexicanske Golf	Jørgensen, Per Bay	3/2012	13-18

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Hjuldampere Ganges	Lichtenberg, G. Honnens de	3/1967	151-159
Kongeskibet og en tvivlsom gestus	Sørensen, Carl Harding	1/2005	3-7
Orlogsskibe i danske kirker	Thalund, Henning	2/2010	3-8
SMS Emden	Thomsen, P.B. Krieger	1/1969	34-59
Fregatten Meduse's Forlis	Tonnélé, Jean	2/1967	62-82

PERSONALHISTORIE (ALFABETISK EFTER FORFATTER)

Alanbrooke - feltherre og fugleelsker	Ahrendtsen, Alex	2/2003	13-31
Hvornår blev Olaf Rye født ?	Andreassen, J.C.	2/1991	39
Lettow-Vorbeck og Pour le Mérite	Andreassen, J.C.	1/1994	28
General Rye i slaget ved Fredericia den 6. juli 1849	Andreassen, J.C.	2/1999	4-10
Tre krigeriske bornholmere	Andersen, Hans-Georg	1/2010	23-32
Det første medlem	Andreassen, J.C.	Index 1965-94	18-19
Wellington - en pragmatisk troppefører (1769-1852)	Bjerregaard, Niels	1/1991	16-22
Hærens Overgeneral i 1864 - de Meza	Bjerregaard, Niels	1/1996	21-31
Karl XII.'s død	Bjerregaard, Niels	3/1999	12-20
44 Officersskæbner	Blyme, Erik	2/2013	19-35
Flyverskæbner	Blyme, Erik	1/2014	32-35
Generaløjntant F.C. von Holstein	Christensen, Preben	1/1989	25-35
En Prinshusar och Dannebrogsmann	Ekström, Bengt	2/2002	24-27
Samlet, tegnet og litograferet af J.H. Mansa	Dahl, B. Westerbeck	3/1986	80-88
Gottfried Hoffmann	Dahl, B. Westerbeck	1/1987	10-22
Portrættet af general Andreas Hauch	Hansen, Mikael Kristian	2/2008	31-36
Tre soldater (Sverige)	Ekström, Bengt	2/2006	3-24
En hændelse i Allerum	Ekström, Bengt	1/2014	36-38
Henry William Paget, Earl of Uxbridge "One Leg"	Faurholt, Poul-Erik	1/2013	19-23
Korporalen og generalen I – Underkorporal Knud Peter Knudsen (1838-1909) ved 5. Bataljon i Krigen 1864	Gram-Andersen, Jesper	1/2012	10-31
Korporalen og generalen II – Præsident for General Motors og generaløjntant i United States Army, William S. Knudsen	Gram-Andersen, Jesper	2/2012	13-29
En officersfamilie: Stricker fra Rendsborg	Hass, P.A.	1/1978	27-30
Den unge Wilhelm af Holstein-Becks første år i sin nye hjemstavn (1804-1807)	Hattendorff, Mathias	1/2007	12-23
Slægten Sayn-Wittgenstein - Berleburg i den danske hær.	Hedegaard, O.E.A.	2/1968	53-57

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
H.C. Andersen og den præjsiske granat - et artillerihistorisk studie	Hedegaard, E.O.A.	2/1977	75-86
H.C. Andersen og Oberst Læssøe	Hedegaard, E.O.A.	1/1986	28-34
H.C.Andersen som » Krigskorrespondent »	Hedegaard, E.O.A.	2/1989	53-61
Erik Scavenius	Henriques, I.U.	1/1982	3-42
Fællestræk hos to førerprofiler	Ibh, C.L.E.N.	1/1986	3-5
Mogens Hammer i Modstandskampen 1941-43	Jespersen, K.J.V.	3/2000	3-15
Afsluttende kommentar til ”Du Plat i Kaukasus, en korrektion”	Jørgensen, Sven Philip	3/2012	38
Jens Otto Paludan v. Bentzen - Officer i de dansk-tyske krige	Kellermann, Heinz	3/1993	18-27
Duckwitz. Forspil til kapitulationen på Lüneburger Heide - 4/5 1945	Klint, Helge	3/1974	3-11
Kaptajn Gerstenberg	Klint, Helge	2/1975	3-8
Krigshistorikeren C. Th. Sørensen 1824-1914	Klint, Helge	3/1975	37-45
Lærum-sagen 1954	Krarup, Sten	1/2006	3-26
Læseselskabets redningsmand in memoriam	Krarup, Sten	2/2014	34-37
General Paul von Lettow-Vorbeck	Krausing, H.R.T.	1/1994	28-39
Brigadér William Halling 1744-96	Krausing, H.R.T.	2/1995	3-9
Danske officerer hvervet til tjeneste i kong Leopold II.'s Congostat	Krausing, H.R.T.	2/1997	28-34
Edith Cawell - engelsk Røde Kors sygeplejerske	Krausing, H.R.T.	3/1998	13-21
En højesteretssag for landsforræderi i 1807	Krausing, H.R.T.	2/1999	28-31
Gustav III af Sverige, en oplyst despot	Krausing, H.R.T.	1/2001	17-23
Officersslægten von Magius	Laier, Bengt	1/2004	16-35
Join the Army – See the World	Larsen, Henning Stage	1/2013	24-28
Tysk kompagnichef på Vestfronten 1918 - Ernst Jünger	Liljefalk, J.A.	2/1996	10-26
Den tyske hær og de militære revolteforsøg mod Hitler	Malling, J.	3/1994	23-39
Paul Verrier - Sønderjydernes ven og hjælper under 1. Verdenskrig	Nerland, F.V.	1/1999	12-22
Kammerraad Knudsen - Stifteren af »Kjøbenhavns Frikorps 1848«	Neerbek, Hans	3/1984	106-118
Helmuth v. Moltkes danske ungdom	Nielsen, Johs.	3/1969	121-128
Adolph Wilhelm Dinesen - en artilleriofficer	Ohlsson, Ole	3/2003	3-23

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Generalmajor H.C. Engell – en artilleriofficer af en særlig slags	Ohlsson, Ole	3/2011	47-96
Han deltog også i slaget (Poul Vendelbo Løvenørn)	Pedersen, H.K.	3/1992	35-38
Olaf Rye - en norsk kæmpe	Rasmussen, O.	3/1991	3-16
Peter Heinrich Wilkens	Rasmussen, O.	2/1996	3-9
Tre generationer - tre soldater	Rasmussen, O.	2/1999	22-27
Han faldt ved Isted. Premierløjtnant Waldemar von Fønss	Rasmussen, O.	1/2001	3-5
Hitlers modvillige generaler 1934-1944	Rasmussen, Knud	2/2002	3-13
Attentatet på SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich	Rasmussen, Knud	3/2003	26-38
I kamp mod Napoleon – en dansk officer i russisk tjeneste	Savelieva, Tatiana	1/2008	20-37
Om Gersdorff Artiklen og Almanakken ”Den Russiske Verden – Rum og Tid”	Savelieva, Tatiana	1/2013	29-31
Stykløjtnant Festlers død og begravelse i Nexø 1704	Skaarup, H.E.	2/2002	28-31
En dansk officerskarriere Peter Jacob Wilster, 1674-1725	Skaarup, H.E.	3/1984	87-105
Nyt kildemateriale til Bornholms historie 1939-1945	Skaarup, H.E.	1/1999	30-31
Officersportræt: Marskal Davoust – én af Napoleons marskaller	Skovbjerg, Erland	3/2009	39-40
General Claude du Plat og Kaukasus	Svendsen, Nick B.	1/2012	32-40
Du Plat i Kaukasus, en korrektion	Svendsen, Nick B.	2/2012	42-44
Den store Moltke og Slesvig-Holsten	Stolz, Gerd	2/1986	39-47
Den danske Moltke - en dansk general	Stolz, Gerd	2/1987	43-53
Hans Helgesen - Frederikstads tapre forsvarer	Stolz, Gerd	2/1992	22-31
General Chr. Ulrich von Sundt	Thomsen, P.B. Krieger	2/1992	6-13
Det 3.Riges generalfeltmarskaller 1. del	Tingleff, Niels	2/1989	39-52
Det 3.Riges generalfeltmarskaller 2. del	Tingleff, Niels	3/1989	87-91
En soldaterskæbne i 1864	Trier, Svend	3/2004	3-16
Der deutsche Michel	Wiehr, Paul	2/1967	92-96
Hugo v. Siemsen - en underlæge fra 1864	Ørnstedt, E	3/1976	123-138

NEKROLOGER

Major Gordon Norrie til Minde	Klint, Helge	1/1967	1-4
Oberst Lawaetz til Minde	Heiberg-lürgensen, F.	2/1970	57-58
Major P.B. Krieger Thomsen in memoriam	Andersen, J.E.	3/2001	3

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Oberstløjtnant Søren Nielsen – in memoriam	Krarpup, Sten	2/2007	43

MUSEER, ARKIVER OG BIBLIOTEKER (ALFABETISK EFTER FORFATTER)

Militaire LeseGesellschaft - Garnisonsbiblioteket Rendsborg	Andreassen, J.C.	1/1991	3-15
Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-1945	Barfod, Jørgen H.	2/1977	65-74
Det Millitære Læseselskab Rendsborg – før og nu	Gottschalck, ib	2/2012	30-41
Militærhistoriske kilder i Det Slesvig- Holstenske Landsarkiv på Gottorp Slot	Hector, Kurt	3/1973	71-75
Tøjhusmuseet	Hoff, Arne	2/1965	85-94
Det franske Hærmuseum i Paris	Holstein-Holsteinborg, Ulrich	1/1988	20-24
Læseselskabet Før og Nu	Krieger Thomsen P.B	Index 1965-94	16-18
Orlogsmuseet	Munthe af Morgenstjerne, B.	2/1965	79-84
Forsvarets Bibliotek (FBIB)	Papousek, Simon Karel Bering	2/2011	22-29
Telegrafregimentets Historiske Samling (THS)	Rochler, Poul C.	3/2013	10-14
Det militære Læseselskab	Wedell-Wedellsborg S. baron	1/1965	2-4
Det syriske Hærmuseum i Damaskus	Westh, J.R.	3/1989	92-96
Det militære Læseselskabs første år	Wigelsen Bruun, E.	3/1977	125-130

DIVERSE ALFABETISK EFTER FORFATTER)

De Vestindiske Øer 1665 – 1917 – 1992	Andreassen, J.C.	1/1992	3-4
Et strejftog i hærens håndbøger	Andreassen, J.C.	2/1989	62-67
Soldaterbogen - bogen for mænd	Andreassen, J.C.	1/1996	3-11
Sct. Helena Medaillen	Andreassen, J.C.	2/1996	38-39
Officers-Adel og ”von”	Andreassen, J.C. (Bilsted H.F.)	3/2002	26-28
Mindestenen ved Pivnice i Polen	Bjerregaard, Niels	3 /1997	22-25
Det forsvundne Ravkammer – Historien om et krigsbytte	Bjerregaard, Niels	2/2007	33-40
Feltskærere og andet godtfolk	Bording, Leif	3/2002	29-39
Vårdøhus fæstningen	Bording, Leif	3/2007	23-34
Tobak og Soldater	Borgstrøm, E.	3/1970	111-129
Postbefordring i årene 1807-1814	Borgstrøm, E.	1/1971	5-15
Lidt om børn og militær	Borgstrøm, E.	3/1974	12-39
Pagejteneste	Borgstrøm, E.	3/1993	27-29
Kortlægningen af Danmark 1.del	Bork. F.F.	2/1988	43-54
Kortlægningen af Danmark 2.del	Bork. F.F.	3/1988	101-112

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
Kortlægningen af Danmark 3.del	Bork, F.F.	1/1989	18-24
Flora Militaris	Brøndegård, V.J.	2/1971	49-58
Christoph Heers kort over Kastellet i København	Dahl, B. Westerbeck	1/1984	35-39
Erik Dahlbergs kort over Christian IV's fæstningsanlæg 1648	Dahl, B. Westerbeck	2/1988	55-62
Prinser, feltherrer og vilde dyr - Bastionsnavne 1600-1700 - tallet	Dahl, B. Westerbeck	1/1994	21-27
Die Berliner Siegessäule	Elmgreen, J.P.	1/1999	23-25
Brændevinsflaske for enkeltmand M/1842	Fahnøe, Peter	2/2005	28-30
To spionhistorier fra Bornholm	Geckler, Niels	1/2013	14-18
Fredensborgs amusetter	Gram-Andersen, Jesper	3/2010	20-25
Musik skal der til – fund af tysk militærmusik i Thy	Hansen, Peter Schmidt	2/2011	30-35
Middelalderens Segl	Hedegaard, E.O.A.	3/1967	160-180
Et attentatforsøg på Frederik VI.	Hedegaard, E.O.A.	3/1973	90-95
I 75-året for salget af Dansk Vestindien	Ibh, C.L.E.N.	1/1992	5-16
Istedløven	Ibh, C.L.E.N.	2/2000	3-10
Istedløven II	Ibh, C.L.E.N.	2/2001	15-17
Ejderstenen - En gammel dansk grænsemærkning	Ibh, C.L.E.N.	1/2004	3-5
Philosophiens Nytte for Krigshovedsmænd i Synderlighed	Klint, Helge	1/1974	33-39
Veteranpolitik under Frederik VI – et eksempel	Krarup, Sten	3/2010	12-19
Den tapre Landsoldat - 150 år	Nerland, F.V.	1/1998	13-29
Den tapre Landsoldat - marcherer igen	Nerland, F.V.	3/1998	9-12
Hvad lokalarkivet gemte - Stenløse omkring 1. Verdenskrig	Nerland, F.V.	1/2004	6-15
Impromptu	Nielsen, Søren	3/1966	23-30
Nationalflaget Dannebrog	Rasmussen, Peter	3/2010	30-35
Danske Lovs forbud mod lejermål – forklarende addendum	Skov-Madsen, J.O.	1/2008	46
Hvem komponerede Fanemarchen	Snitker, Hans	3/2007	4-12
Helstatens sidste år og undergang 1839 – 1864	Teisen, Fr.	3/1996	23-31
Generalmajor Olaf Ryes Våbensamling	Thomsen, P.B. Krieger	3/1991	17-19
Søren Rekrut	Ørnstedt, E.	2/1977	87
Ejderstenen. Læseselskabets bomærke	Ørnstedt, E.	3/1976	139

OVERSIGT OVER UDGIVELSER AF KRIGSHISTORISK TIDSSKRIFT 1965-2014

Årgang	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Særudgivelser	Kommentarer
1965	jun.	dec.			
1966	maj	jul.	nov.		
1967	maj	nov.	dec.		
1968	maj	okt.	dec.		
1969	jun.	sep.	dec.		
1970	jun.	nov.	dec.		
1971	aug.	dec.			
1972	maj	dec.			
1973	Nr. 1-2 maj		nov.		
1974	jun.	okt.	dec.		
1975	mar.	aug.	dec.	Indholdsfortegnelse 1965-1974	
1976	apr.	aug.	dec.		
1977	apr.	aug.	dec.		
1978	apr.	aug.	dec.		
1979	maj	aug.	dec.		
1980	jun.	sep.	dec.		
1981	aug.	Nr.2-3 dec.			
1982	jun.	sep.	nov.		
1983	Nr. 1-2 maj		nov.		
1984	maj	sep.	nov.		
1985	jun.	sep.	dec.	Indholdsfortegnelse 1975-1984	
1986	aug.	nov.	dec.		
1987	apr.	sep.	dec.		
1988	apr.	aug.	dec.		
1989	aug.	okt.	dec.		
1990	jun.	sep.	dec.		
1991	Kun nr.	Kun nr.	Kun .nr.		Måned ikke påtrykt
1992	apr.	aug.	dec.		
1993	apr.	aug.	nov.		
1994	mar.	jun.	nov.		
1995	maj	aug.	nov.	Indholdsfortegnelse 1965-1994	
1996	apr.	aug.	nov.		
1997	apr.	aug.	nov.		
1998	mar.	jun.	okt.		
1999	mar.	aug.	nov.		
2000	mar.	aug.	nov.		
2001	mar.	aug.	nov.		
2002	apr.	aug.	nov.		
2003	apr.	aug.	nov.		
2004	apr.	aug.	nov.		

Årgang	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Særudgivelser	Kommentarer
2005	apr.	aug.	nov.		
2006	apr.	aug.	nov.		
2007	feb.	aug.	nov.	Juni særnummer	
2008	mar.	aug.	nov.		
2009	mar.	aug.	nov.		
2010	feb.	jun.	okt.		
2011	feb.	jun.	nov.		
2012	mar.	jul.	nov.		
2013	mar.	jul.	nov.	September Særnummer	
2014	mar.	jul.	nov.		Indholdsfortegnelse 1965-2014 – 50 årgange

FORSIDEBILLEDER (KRONOLOGISK OPSTILLING)

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
1965 – Oberst Max Müller og 1. Infanteriregiment ved Sankelmark 1864	Nielsen, Søren	1/1965	59
1966 – General Saint Germain	Nielsen, Søren	1/1966	67
1967 – 1. Linieinfanteribataljens fane fra 2/10/1842.	Nielsen, Søren	1/1967	60
1968 – C. Poulsens billede af Olaf Rye	Nielsen, Søren	1/1968	32
1969 – 1. Regiments uniformer fra 1763 og 1842	Nielsen, Søren	1/1969	120
1970 – 1. Regiments uniformer fra 1849 og 1864	Nielsen, Søren	1/1970	56
1971 – Officersoppasser fra Treårskrigen	Nielsen, Søren	1/1971	34
1972 – Officersoppasser fra Treårskrigen	Nielsen, Søren	1/1971	34
1973 – 1. Batallions sidste fane.	Nielsen, Søren	1/1973	4
1974 – Rendsborg fæstning i midten af 1800-tallet	Nielsen, Søren	1/1974	2
1975 – Uniformerne M/1889 og M/1919	Thomsen, P.B. Krieger	1/1975	47
1976 – Citadellet Frederikshavn	Ørnstedt, E.	1/1976	59
1977 – På forpost	Ørnstedt, E.	1/1977	43
1978 – Sølvgedes Kaserne	Wigelsen Bruun, E.	1/1978	43
1979 – Secondlieutenant ved 1. Livregiment	Wigelsen Bruun, E.	1/1979	39
1980 – Hovedgaden i Kastellet	Andersen, J.E.	1/1980	2
1981 – Udfaldet i Classens Have	Wigelsen Bruun, E.	1/1981	39
1982 – En snigpatrulje i 1848	Wigelsen Bruun, E.	1/1982	43
1983 – Glud og kanonerne	Wigelsen Bruun, E.	1-2/1983	79
1984 – Glud og kanonerne	Wigelsen Bruun, E.	1-2/1983	79
1984 – Glud og kanonerne	Wigelsen Bruun, E.	1-2/1983	79
1985 – Udsigt fra Kastelsvolden	Wigelsen Bruun, E.	2/1985	87

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
1986 – Stormen på København 11. februar 1659	Christensen, J. Kaare	1/1986	2
1987 – Danske soldater ved Danmarks sydgrænse 9. april 1940	Christensen, J. Kaare	1/1987	2
1988 – Slaget ved Helgoland 9. maj 1864	Christensen, J. Kaare	1/1988	2
1989 – Oberst Max Müller	Christensen, J. Kaare	1/1989	2
1990 – 1. bataljons hjemkomst til København efter felttoget 1849	Christensen, J. Kaare	1/1990	2
1991 – General Olaf Rye	Andreasen, J.C.	1/1991	2
1992 – Soldater i Vestindien	Andreassen, J.C.	1/1992	3-4
1992 – Mere om Krause på forsiden 1992	Snorrason, E.	3/1992	50
1 og 3/1993 – Officerer i Kastellet	Thomsen, P.B. Krieger	1/1993	43
2/1993 – 29. august 1943	Andreassen, J.C.	2/1993	2
1994 – Generalstabsofficerer	Andreassen, J.C.	4/1994	3-5
1995 – Ejderstenen	Andreassen, J.C.	Index 1965-94	14-15
1996 – Fæstningen Rendsborg – Holstenske Regiment	Andreassen, J.C.	1/1996	11
1997 – En underkorporal ved 1. Infanteribataillon	Wigelsen Bruun, E	1/1997	30
1/1998 – Rendsborg 1849	Neerbek, H.	1/ 1998	3-13
2/1998 – Kong Frederik VII.'s Revue over Hæren ved Veile	Andreassen, J.C.	2/1998	3-8
3/1998 – Slaget ved Dybbøl den 5. juni 1848	Rasmussen, O.	3/1998	33-35
1999 – Soldaternes hjemkomst i 1849	Andreassen, J.C.	1/1999	3
2000 – Istedløven	Ibh, C.L.E.N.	1/2000	3-10
2001 – Premierløjtnant Waldemar Fønns (1829-1850)	Rasmussen, O.	1/2001	3-5
2002 – En major fra Oldenborgske Infanteriregiment	Andreassen, J.C	1/2002	3-5
2003 – Dragoner fra Prins Ferdinands regiment		1/2003	28-29
2004 – Eiderstenen	Ibh, C.L.E.N.	1/2004	3-5
2005 – Forposterne – Fæstningen Fredericia vinteren 1864	Andreassen, J.C.	1/2005	2
2006 – Kastellet 2003	Laier, Bengt	1/2006	2
2007 – Englændernes bombardement af København 1807	Laier, Bengt	1/2007	2
Særnummer/2007 – Englændernes bombardement af København 1807	Laier, Bengt	Særnr. 2007	2
1/2008 – Falklandskrigen	Laier, Bengt	1/2008	2
2/2008 – Den Kongelige Livgardes 350 års fødselsdag	Laier, Bengt	2/2008	2

Titel	Forfatter	Nr./Årg.	Side
3/2008 – Herregårdsskytter fra Treårskrigen	Laier, Bengt	3/2008	2
2009 – Studenter 10.-11./2 1659	Madsen, Palle Redder	1/2009	39
2010 – Dansk Leopard 1A5 kampvogn i Tuzla	Madsen, Palle Redder	1/2010	2
2011 – ”Fort York”	Krarup, Sten	1/2011	35
1/2012 – Det Nationale Monument i Kastellet (vinter)	Madsen, Palle Redder	3/2011	82
2/2012 – Det Nationale Monument i Kastellet (sommer)	Madsen, Palle Redder	3/2011	82
3/2012 – Det Nationale Monument i Kastellet (efterår)	Madsen, Palle Redder	3/2011	82
2013 – Istedløven på Flensborg Gamle Kirkegård	Madsen, Palle Redder	1/2013	2
Særnummer 2013 – Danske Livregiments mærke	Madsen, Palle Redder	Særnr. 2013	2
1/2014 – 1. regiment i kamp ved Sankelmark den 6. februar 1864	Madsen, Palle Redder	1/2014	2
2/2014 – Højtidelighed i Garnisonskirken den 27. april 1864	Madsen, Palle Redder	2/2014	2
3/2014 – Fællesmindesmærket ved Lundby 3. juli 2014	Madsen, Palle Redder	3/2014	2

FORMANDSSKIFTER OG REDAKTØRSKIFTER

Formandsskifte i Læseselskabet Rendsborg	Andreassen, J.C.	2/1999	3
Formandsskifte i Læseselskabet Rendsborg	Jensen, O.R.H.	2/1990	67
Redaktørskifte 1991	Jensen, O.R.H.	1/1991	15
Redaktørskifte 1975, 1978, 1979, 1986	Thomsen, P.B. Krieger		
Vore tidligere redaktører har ordet	Thomsen, P.B. Krieger	1/1989	4-7
Redaktørskifte	Andersen, J.E.	1/2006	35
Redaktørskifte	Andersen, J.E.	2/2009	39

KHT kan rekvireres ved henvendelse til kassereren – kr. 60,00 plus porto.

Forfatterregister (sidehenvisning)

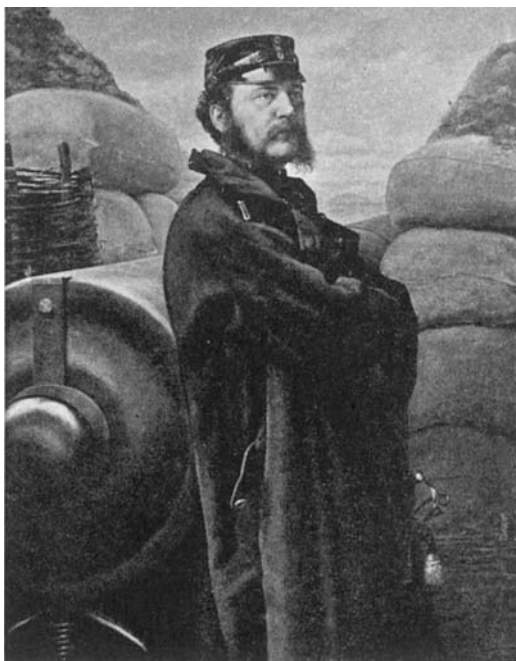
- Agerbæk, Niels Lynge (35)
Ahrendtsen, Alex (39)
Andersen, Hans Georg (39)
Andersen, Kai (30)
Andersen, O. (29, 30, 31, 34, 35)
Andersen, Sven (31)
Andersen, J.E. (28, 30, 35, 37, 38, 42)
Andreassen, J.C. (30, 33, 35, 36, 39, 41)
Andreassen, Jørgen (35)
Asmussen, Jesper Bering (36)
Baltzersen, Jan (36)
Bang, Thøger (36)
Barfod, Jørgen H. (42)
Barnekow, C.C. von (36)
Basbøll, O. (35)
Bilsted, H.F. (42)
Bjerg, H.C. (35)
Bjerregaard, Niels (28, 30, 39, 42)
Blyme, Erik (39)
Boatner, Mark H. (31)
Bording, Leif (29, 42)
Borgstrøm, E. (32, 42)
Bork, F.F. (30, 32, 34, 35, 42, 43)
Bruun, B. (34)
Bruun, Lizzie (34)
Brøndegaard, V. J. (43)
Bærentzen, Lars (28, 39)
Carlsen, H. G. (35)
Christensen, J. Kaare (31, 33, 34, 35, 36, 38)
Christensen, Leo (37, 41)
Christensen, Preben (39)
Christensen, Tommy P. (38)
Clemmesen, Michael H. (30, 34)
Cohrt, Poul T. (28)
Dahl, B. Westerbeek (31, 36, 39, 43)
Delieu, Arben (35)
Ekstrøm, Bengt (39)
Elmgreen, J.P. (43)
Elsborg, Niels (36)
Fahnøe, P. (43)
Fahrendorff, J. (30)
Faurholt, Poul-Erik (39)
Faurholt, O. (31)
Feddern, Gert-Detlef (29)
Forman, C.-J. (29, 36)
Frantzen, Ole L. (32, 36)
Friis, Torsten (36)
Frost, C.A. (28, 29)
Funder, Ole (34)
Geckler, Niels (43)
Gjedde, A. (28)
Gram-Andersen, J. (31, 32, 34, 36, 39, 43)
Gotfredsen, E. (32)
Gottschalck, Ib (42)
Hald, Carsten de Teilman (34)
Halding, Ole (28, 34)
Halle, Steen (33)
Halskov, S.L.T. (29)
Hansen, Arne H. (36, 37)
Hansen, Mikael Kristian (39)
Hansen, Peer Henrik (28, 31, 35, 36)
Hansen, Peter Schmidt (43)
Hartvig, F.H. (29)
Hass, P.A. (39)
Hattendorff, Mathias (32, 36, 39)
Haunsvig, Hans-Jørgen (35)
Hector, Kurt (43)
Hedegaard, E.O.A. (28, 32, 34, 36, 39, 40, 43)
Heiberg-Iürgensen, F. (41)
Heidler, Erling (31)
Henningsen, J.B. (33)
Henriksson, Göran (29)
Henriques, I.U. (40)
Hesselbjerg, Bjarne (35)
Hillingsø, Kjeld (31)
Hoff, Arne (35, 42)
Hoffmann, G.A. (30)
Hofgaard, K. (30)
Holm, Nils F. (32)
Holstein-Holsteinborg, Ulrich (28, 35, 42)

Hvidt, A.N. (37)
 Hvidtfeldt, Johan (30)
 Ibh, C.L.E.N. (29, 33, 35, 37, 40, 43)
 Janson, Kaare E. (36)
 Jelsdorf, Hans Michael (32)
 Jensen, Ole Brehm (37)
 Jensen, O.R.H. (30, 35)
 Jespersen, K.J.V. (28, 31, 35, 40)
 Johansen, E.B. (31)
 Johansen, Jens (37)
 Johansen, M.T. (34)
 Jørgensen, Carsten (31)
 Jørgensen, Per Bay (38)
 Jørgensen, S. Philip (35, 40)
 Kellermann, Heinz (40)
 Klint, Helge (28, 34, 37, 40, 41, 43)
 Krarup, Sten (32, 33, 37, 38, 40, 42, 43)
 Krausing, H.R.T. (29, 37, 40)
 Kristensen, Kim (37)
 Kroon, H. (32)
 Kyhn, Jørgen (38)
 Laier, Bengt (29, 31, 32, 33, 40)
 Larsen, Flemming (29, 37)
 Larsen, G.M (29)
 Larsen, Henning Stage (40)
 Larsen, J. (37)
 Larsen, P. Ellegaard (31)
 Larsen, S.A. (35)
 Laub, S.U.H. (31)
 Lawaetz, W.E.O. (29)
 Lerdrup-Bourgeois, Eric (33)
 Lichtenberg, G. Honnens de (34, 39)
 Liebe, Poul Ib (31, 32, 33)
 Lilja, Gunnel (33)
 Liljefalk, J.A. (29, 30, 31, 32, 34, 40)
 Lunn, Niels (28)
 Malling, J. (40)
 Mortensen, O. (30, 33, 37)
 Munk-Madsen, W. (29)
 Munthe af Morgenstjerne, B. (42)
 Mygind, A. (28)
 Møller, O.B. (32, 33)
 Neerbek, Hans (33, 37, 40)
 Nerland, F.V. (29, 31, 33, 40, 43)
 Nielsen, Bjørn (30)
 Nielsen, Charles (37)
 Nielsen, Claus (28)
 Nielsen, Johannes (28, 29, 34, 40)
 Nielsen, K.V. (30, 35)
 Nielsen, Søren (28, 29, 33, 37, 43)
 Norgaard, Jan (37)
 Norrie, Gordon (37, 38)
 Nørr, Carl Aage (38)
 Ohlsson, O. (40, 41)
 Olesen, S.T. (38)
 Papousek, Simon Karel Bering (42)
 Pedersen, E.M. (31)
 Pedersen, H.K. (32, 41)
 Pedersen, Johnny E. (34)
 Pedersen, Karl Peder (31)
 Pedersen, P.E. Helbo (29)
 Petersen, Ole Lang (33)
 Rasmussen, Knud (31, 32, 34, 38, 41)
 Rasmussen, Nicolaj Golles (30)
 Rasmussen, O. (29, 31, 33, 35, 38, 41)
 Rasmussen, Peter (43)
 Rasmussen, Peter Hertel (30)
 Rochler, Poul C. (42)
 Røjel, Jørgen (35)
 Savelieva, Tatiana Konstatinovna (41)
 Saxtorp, Henrik (32, 33)
 Saxtorp, N.M. (38)
 Schouby, K.V. (38)
 Schröder, Hans A. (28, 31)
 Skovbjerg, Erland (33, 41)
 Skovgaard, E.F.S. (28)
 Skov-Madsen, J.O. (38, 43, 44)
 Skaarup, H.E. (33, 41)
 Snitker, Hans (43)
 Snorrason, E. (46)
 Sommer, O. (32)
 Stender-Petersen, Ole (28)
 Stolz, Gerd (30, 33, 38, 41)
 Stromeyer, Uwe (32, 38)
 Svendsen, Nick B. (33, 41)
 Sørensen, C. Harding (39)
 Sørensen, N.S.P. (38)
 Sørensen, S. (38)

Tandrup, Flemming (38)
Teisen, Fr. (43)
Thalund, Henning (39)
Thomsen, P.B. Krieger (29, 33, 34, 35, 38, 39, 41, 43)
Thøgersen, M.B. (31)
Tingleff, Niels (38,41)
Tonnelé, Jean (39)
Trier, Svend (41)
Villadsen, Villads (33)
Wedell-Wedellsborg, S. Baron (42)
Westh, J.R. (42)
Wiehr, Paul (41)
Wigelsen Bruun, E. (34, 38, 42)
Winkel, Klaus (29)
Winther, W.K. (30)
Wolter, Hans Christian (38)
Ørnstedt, E. (38,41,43)
Østerballe, Vagn (38)

**Redaktionen modtager gerne udkast til
artikler i Krigshistorisk Tidsskrift**

LØJTNANT J. P. A. ANCKER (1831-76) I SKANSE II
 Fra Besættelsen af Dybbølstillingen til dens Fald kommanderede Anker med fremragende Tapperhed og Duelighed det rifede Artilleri i Skanse II, efterhaanden paa Skift med Løjtnant Castenschiold. Hans lysende Mod æredes af Fjenden, som anbragte hans Portrætrelief paa Sejrsmonumentet efter Krigen. I Danmark blev han den kaarne Folkkehelt. Maleri paa Frederiksborg af N. C. Hansen. Fot. Købke.

Illustration: VOR HÆR I KRIG OG FRED (bind 2) af Arne Stevns

